

OBRANA

Mesačník Ministerstva obrany SR

Ročník XXXI. • Október 2023 • Číslo 10

Toxic Valley

**Vojenské činy
roka**

**Príprava
slovenských
pilotov**

**Rozhovor
s Petrom Kozákom**

SIAF 2023 v Kuchyni

Tohtoročné medzinárodné letecké dni SIAF 2023, ktoré sa uskutočnili v prvý septembrový víkend v priestoroch 46. krídla Kuchyňa, boli trochu iné, ako sme si zvykli. Naše vzdušné sily prezentovali svoje spôsobilosti a techniku, ktorou disponujú. Okrem iného vrtuľníky Mi-17 a UH-60M Black Hawk, dopravné lietadlo C-27J Spartan či cvičné taktické lietadlo L-39. Nechýbal ani výsadok príslušníkov síl pre špeciálne operácie z dopravného lietadla L-410 či simulovaný zásah dvoch strojov UH-60M Black Hawk s taktickými vozidlami síl pre špeciálne operácie a prostriedkov PVO. V tomto roku však pribudol tzv. dynamický polygón. V jeho rámci sa prezentovala pozemná technika slovenských ozbrojených síl v pohybe. Nechýbali ukážky samohybnéj húfnice Zuzana 2, tanku Leopard 2A4 či terénnych štvorkolek.

(jož) • Foto: Ivan Kelement

Milé čitateľky, vážení čitatelia, radiačná, chemická a biologická ochrana (RCHBO) vo svojom komplikovanom názve v sebe nesie v podstate jednu základnú prizmu a tou je ochrana všetkého živého pred účinkami radiačných, chemických a biologických zbraní. U väčšiny našich príslušníkov som videl hrdosť na

posobenie v druhu vojska, ktoré svojimi spôsobilosťami priamo zachraňuje ľudské životy, majetok a hodnoty. Výcvik na plnenie úloh vo vojnovom nasadení umožňuje spolupracovať s inými súčasťami bezpečnostných síl štátu pri riešení mimoriadnych situácií s problémom RCHB.

Súčasnnosť nás posúva aj v tejto oblasti k novým výzvam a hrozba RCHB ohrozenia je omnoho sofistikovanejšia než kedykoľvek v minulosti. Nie je to len hrozba či strašenie jadrovým arsenálom, ale oveľa prízemnejšie, no účinné používanie dráždivých toxických chemických látok – chlórpicrin, CS, či drog ako napríklad LSD, fentanyl na zneschopnenie protivníka bojovať.

Aj riešenie pandémie bolo našou veľkou dekontaminačnou príležitosťou. Veď dezinfekcia je jeden z 5 poddruhov dekontaminácie. A príslušníci 103. práporu RCHBO ju zvládli v plnom rozsahu. Od dekontaminácie je len krok (doslova) k medickej starostlivosti RCHB. Aj preto patrí zdravotná služba 103. prrrchbo nielen k najväčším v prípornej úrovni v Ozbrojených silách SR, ale aj k najkvalitnejším. Rád by som sa pochválil tiež dvoma známymi medzinárodnými cvičeniami Toxic Valley a Toxic Lance, ktoré sú veľmi cenené aj v odborných RCHB kruhoch EÚ a NATO. Toxic Valley ako vysoko odborné cvičenie odberových tímov a ich partnerov. Nie je žiadne iné cvičenie tohto typu, kde veliteľovi čaty pridelia družstvá ovládajúce rôzne spôsobilosti, pričom sú z rozdielnych krajín. Len v prípade Toxic Lance, ktoré je určené pre taktické jednotky RCHBO. Obe cvičenia sú spojené aj s výcvikom s LAT (Live Agent Training), teda s reálnymi toxickými chemickými látkami.

Za výnimočnú odbornosť a profesionalitu, ako aj za veľa ďalšieho, príslušníckam a príslušníkom RCHBO úprimne ďakujem. Moja úcta patrí aj všetkým vojakám a vojakom, ktorí nás podporujú a s ktorými v službe našim ozbrojeným silám a našej vlasti spolupracujeme.

plukovník Oliver Toderiška
náčelník RCHBO OS SR

ČÍSLO MESIACA

Deň hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie

6. októbra 1944 príslušníci 1. československého armádneho zboru v ZSSR pod velením generála Ludvíka Svobodu prekročili hranice Československa v priestore Duklianskeho priesmyku. Operácia sa skončila 28. októbra 1944 a do dejín vošla ako najväčšia a najkrvavejšia bitka línie východného frontu, ktorá sa odohrala na území Slovenska. Vo Východo-karpatskej operácii zahynulo **1 630** vojakov 1. čs. armádneho zboru v ZSSR a vyše **4 000** ich bolo zranených. Pod názvom Deň hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie si 6. október pripomíname od roku **2016**. Dovtedy niesol názov Deň obetí Dukly, do roku 1993 Deň Československej ľudovej armády.

4

10

12

15

18

28

31

40

46

- 4 Vojenské činy roka
- 6 Práporové cvičenie mnohonárodného zoskupenia NATO na Slovensku
- 10 Deň ozbrojených síl
- 12 11. medzinárodné cvičenie Toxic Valley – New Level
- 15 Rozhovor s generálnym tajomníkom Služobného úradu MO SR Petrom Kozákom
- 18 TÉMA: príprava slovenských vojenských pilotov
- 24 Kazetová munícia na Ukrajine

- 26 Česko dostalo prvé Vipers AH-12
- 28 Celoštátna konferencia Združenia vojenskej obrody Slovenska
- 31 Cadet Leadership Development Training
- 32 Ako vojenčili rímski legionári
- 34 Zasadal Zväz vojakov SR
- 36 Majster Európy v 3D lukostrelbe nrtm. Martin Karas
- 38 Vojna a vojaci na filmovom festivale v Benátkach
- 40 155 mm samohybná kanónová húfnica BIA
- 43 MILITARY ENGLISH: Cluster Munitions
- 44 Heslo kremeľskej propagandy: Нас много!
- 46 Wehrmacht a SS počas SNP

NA TITULNEJ STRANE: V Zemianskych Kostoľanoch sa konal 11. ročník medzinárodného cvičenia Toxic Valley – New Level
• Foto: pplk. v zál. Peter Sobek

Obetavosť, ľudskosť, profesionalita

„Dnes sa oboznamujeme s príbehmi obetavosti, ľudskosti a profesionality, o ktorých by malo vedieť celé Slovensko – a verím, že k tomu prispeje aj tento večer,“ otvoril v bratislavskom Klube MO SR už 26. ročník ankety Vojenský čin roka minister obrany Martin Sklenár.

„Som presvedčená, že vy, naša armáda, ani vy, naši hrdinovia, nedovolíte, aby sa fašizmus medzi nami rozmáhal,“ apelovala na všetkých Anna Bergerová, účastníčka protifašistického odboja, ktorá vyhlasovala laureáta v prvej kategórii.

Pomoc verejnosti

Nadrotmajsterka Margita Smolková z Veliteľstva Pozemných síl OS SR už niekoľko rokov organizuje zbierky pre ľudí v núdzi. Miloš Karell, bývalý profesionálny vojak dnes pôsobiaci na Veliteľstve síl pre špeciálne operácie v Trenčíne, sa v rámci občianskeho združenia Hipoško venuje hendikepovaným deťom či seniorom prostredníctvom hipoterapie. A laureát poručík Tomáš Poláček zo Základne výcviku a mobilizačného doplnovania Martin? Vysoko nad rámec svojich služobných povinností okrem iného pomáhal počas covidu nadmerne fyzicky aj psychicky zaťažným zdravotníkom. „Bol som prekvapený, ako často sa zdravotnícky stretávali s domácim násilím a bol som rád, že sa mi jednu sestru podarilo odhovoriť od samovraždy.“

„V roku 30. výročia vzniku Slovenskej republiky a Ozbroyených síl SR sa na Vojenskom čine roka zišli výnimoční nominanti. Som na nich hrdý, rovnako ako som hrdý na všetko, čo za uvedené obdobie dokázali naše ozbrojené sily“

generál Daniel Zmeko
náčelník Generálneho štábu Ozbroyených síl SR

Služba vlasti

V kategórii, ktorej vznik inicioval náčelník generálneho štábu generál Daniel Zmeko a tiež vyhlasoval laureáta, boli nominovaní príslušníci 1. protiletadlovej raketovej skupiny Nitra. V rekordne krátkom čase a vo vysokej kvalite pripravili protiletadlový raketový systém S-300 na odovzdanie Ukrajině. Aj Národné centrum vojenskej dopravy si vyslúžilo nomináciu za vysokú profesionalitu pri presunoch vojenského materiálu k ich adresátom na Ukrajině, ako aj za zabezpečenie presunov spojencov a ich materiálu na cvičenie Saber Strike 2022 a plnenie ďalších úloh. Laureátom sa stal rotmajster Marcel z 5. pluku špeciálneho určenia Žilina. Pod jeho velením sa uskutočnila 25. februára 2022 úspešná evakuácia 28 osôb z Kyjeva a kolónu 20 vozidiel vyviezol z Rusmi obliehaného mesta až za rumunské hranice. „Keď som z Kyjeva kontaktoval veliteľstvo síl pre špeciálne operácie a aj generála Daniela Zmeka, dostal som zelenú rozhodnúť sa. Vydal som pokyn na okamžitú evakuáciu. V uniforme som sa naučil, že základom úspechu je príležitosť a skúsenosti – a tak to bolo aj v tomto prípade,“ uviedol rotmajster, ktorý na seba zbral obrovskú zodpovednosť a priznal, že po prechode hraníc sa mu do očí vtláčali slzy.

Priateľ armády

V tejto kategórii boli nominovaní Jan a Sabina Kratochvílovci, ktorí v roku 2007 založili v Brne z vlastných prostriedkov Múzeum českého, slovenského a rusínskeho exilu 20. storočia. Pripomínajú v ňom aj úsilie čs. legionárov o vznik Československa či boj proti fašizmu cez druhú svetovú vojnu. Plukovník Štefan Jangl a ním vedené občianske združenie UN-VETERAN Slovakia sa výraznou mierou podieľajú na budovaní povedomia verejnosti o nasadení slovenských vojakov v mierových misiách OSN. Laureátkou sa stala starostka obce Tokajík Jana Medvecová. Po mnohých rokoch nefunkčnosti obnovila Múzeum tokajíckej tragédie v obci, ktorú fašisti vypálili a kde zavraždili 32 miestnych mužov. „Chcem sa poďakovať za pomoc Múzeu SNP aj Vojenskému historickému ústavu. Za tých dvadsať rokov som dala nášmu múzeu všetko, čo som vedela a mám ešte veľa plánov,“ poďakovala sa starostka, ktorá sa stará aj o vojnový cintorín, pamätník obetí, vydáva spomienkové brožúry a v spolupráci s rezortom obrany organizuje každoročné spomienkové stretnutie.

Záchrana života

Vojak 2. stupňa Tomáš z 52. výsadkového práporu Jamník zachránil topiaceho sa človeka, ktorý už nedýchal. Rotný Ivo Valošek z Veliteľstva vojenského zdravotníctva Ružomberok na čerpacej stanici v Žiline resuscitoval dôchodcu aj v situácii, keď už sa zdalo byť všetko márne – a jeho snaha sa skončila úspešne. No a laureáti kapitán Peter a nadporučík Maroš zo síl pre špeciálne operácie spolu s nadporučíkom Petrom Višňovským z 20. práporu logistiky Prešov a rotným Lukášom Gabákom z 21. mech. práporu Trebišov zasiahli pri hrozivej nehode v Martine. Ťažko zraneného chlapca vytiahli spod vozidla, zastavili mu masívne krvácanie a zabezpečili ďalšiu pomoc. „Bol som prekvapený už z nominácie, niečo ešte z toho, že budeme takto ocenení. Prekvapený som však bol aj z tých vodičov, ktorí miesto nehody len tak obchádzali,“ porovnal npor. Višňovský. „Nie, pán sa mi neozval, ale urobil by som to aj nabadúce...“ v podobnom duchu chvíľu pred ním povedal aj záchranca Tomáš z Jamníka.

Pavol Vitko • Foto: Ivan Kelement, Jakub Neubauer

Svoju úlohu splníme!

Jednotky Mnohonárodného zoskupenia NATO na Slovensku (MN BG SVK) úspešným završením práporového cvičenia koncom augusta ukončili ďalšiu dôležitú etapu svojej prípravy pred certifikačným cvičením, ktoré sa uskutočnilo koncom septembra. Veliteľom mnohonárodného práporu je podplukovník Karel Zetocha.

Slovenská mìnometka

Slovenská mìnometná čata je v jednom momente pri svojom presune otvoreným terénom až príliš viditeľná a teda pomerne ľahkým cieľom. Dokonca bola nepriateľom nastrelená.

Podľa veliteľa mìnometnej čaty 21. mechanizovaného práporu Trebišov poručíka Patrika Mareka, ktorá predstavuje v silách Mnohonárodného zoskupenia NATO v CV Lešť slovenský príspevok, musel prijať potrebné opatrenia.

Boli sme nastrelení

„Riešil som reorganizáciu, kontrolu techniky, zbraní, mìnometov. Zisťoval som, či je všetko v poriadku. Preskupil som jednotku

a oznámil nadriadenému, aby nešli tým istým miestom aj ďalšie dve české čaty batérie a nestali sa tak terčom. Lebo vtedy sme sa pohybovali ako prvá jednotka spoločnej česko-slovenskej mìnometnej batérie.“

Pôsobenie v českej mìnometnej batérii však prinieslo pre poručíka Mareka a jeho podriadených mnoho nových, dovtedy nepoznaných skúseností a poznatkov. Rodák z Lučenca vyskúšal po absolvovaní právnickej fakulty košickej univerzity mnohé zamestnania. V advokátskej kancelárii, stavebných firmách či realitných kanceláriách. Nakoniec sa rozhodol pre armádu a začiatkom minulého roku nastúpil po absolvovaní kurzu DKVŠ ako veliteľ mìnometnej čaty. „Vždy sa mi páčila disciplína a dodržiavanie stanovených postupov, práca s ľuďmi. Aj v armáde ide vlastne o prácu s ľuďmi, len pribudli určité technické požiadavky. Je to pre mňa nová výzva. Zo začiatku som sa bál, ako vojaci príjmu ako svojho veliteľa právnika z civilu. Ale moje obavy boli zbytočné. Velitelia družstiev a veliaci poddôstojníci mi pomohli zorientovať sa. V mojom veliteľskom profesionálnom raste mi

Podplukovník Karel Zetocha

Základom sú Bučovice

Podplukovník Karel Zetocha je veliteľom 74. mechanizovaného práporu plukovníka Bohuslava Malečka Bučovice. Útvár je súčasťou 7. mechanizovanej brigády AČR Hranice a je vlastne základom súčasného tretieho úlohového zoskupenia AČR na Slovensku. Rodák z okolia Klatov v západných Čechách má aj pomerne bohaté skúsenosti z pôsobenia v medzinárodných misiách, operáciách a veliteľstvách. Získal ich v Bosne a Hercegovine v silách SFOR, neskôr v rámci provinčného rekonštrukčného tímu v afganskom Logare či v Spojeneckom veliteľstve spoločných síl HQ JFC Brunssum v Holandsku.

„Je pravda, že základ českého kontingentu tvoria ľudia z môjho materského útvaru,“ priznáva podplukovník Zetocha. „Ale museli sme ich doplniť o mnoho špecialistov, lebo mno-

Pod jeho priamym velením sa nachádza mnohonárodné velenie a štáb práporu, bojové jednotky, každá v sile roty, z Českej republiky (vrátane vojakov Aktívnych záloh), Nemecka, Slovinska a USA, jednotka bojovej podpory Armády ČR (mínometná batéria) a Slovenska (mínometná čata v spomínanej batérii), ako aj jednotky bojového zabezpečenia.

honárondný prápor NATO disponuje takými schopnosťami a spôsobilosťami, ktoré reálny mechanizovaný prápor AČR nemá. Ide napríklad o špeciálny prieskum, S-9 a niektoré ďalšie. Teda prápor má množstvo schopností a navyše, ide o prácu v medzinárodnom prostredí. V júni sme prevzali operačnú úlohu. Pre mňa, ako pre každého vojaka, je obrovská česť veliť mnohonárodným jednotkám v zahraničí. Mať v podriadenosti jednotky z Nemecka, Slovinska, USA i Slovenska. Zároveň je to aj veľká výzva. Nie je jednoduché nasadiť takéto jednotky v zahraničí. Navyše, nejde o ľahké jednotky, ale o mechanizované, tankové a motorizované, takže je to jedinečné.“

Podľa jeho slov súčasti mnohonárodného práporu v uplynulých mesiacoch od začiatku rotácie krok po kroku postupovali vo svojom výcviku. Najskôr v rámci malých jednotiek. Pripravili spoločné operačné postupy, sústredili sa v rámci práporu na to, aby dobre fungovala aj integrovaná podpora. Teda najmä paľba, prieskum, velenie, riadenie...

Úspešný test schopností

„Potom sme potrebovali preveriť všetky precvičované úlohy na úrovni rota. Na tento účel slúžilo cvičenie manévrových rotných zoskupení, ako aj českej mínometnej batérie so slovenskou mínometnou čatou. Musím konštatovať, že jednotky boli pripravené na vedenie operácií,“ hovorí veliteľ práporu. Vzápätí dodáva: „Klasicky najväčšie problémy sú vždy v oblasti podpory. Preto sme docvičovali zdravotnícku podporu, sústredili sme sa na docvičenie doplnenia zásob, teda práporového miesta podpory a zásobenie v boji. Veľký dôraz sme

pomohol aj britský kurz BMMAT, ktorý som absolvoval začiatkom tohto roka,“ konštatuje poručík Marek.

V rámci práporového cvičenia mnohonárodného zoskupenia začal mnoho nového. Veď v útvaru plní úlohy čata sama. V Lešti je spolu s dvoma českými čatami súčasťou batérie. V takej zostave ešte úlohy neplnili. V rámci čaty majú štyri 98 mm mínometry vzor 97. Preto je podľa neho všetko iné. Vlastne v trojnásobnom obložení vrátane presunov, výberu palpostov, činnosti rekoskupiny, aj samotného plnenia palebných úloh. „Veľmi zaujímavé pre mňa bolo aj logistické doplnenie zásob na prelome druhého a tretieho dňa cvičenia. Teda PHM, stravných dávok, streliva a ďalších vecí, ktoré sme potrebovali pri plnení úloh. Dopĺňovali sa tam aj všetky koalície jednotky, preto bolo potrebné zabezpečiť a ochrániť celý priestor. Pri tejto úlohe sa jedna mínometná čata dopĺňala a ostatné zabezpečovali.“

Šesť mesiacov spolu

A v čom je poručík Marek iný, ako keď v júni nastúpil do MN BG SVK? „Získal som potrebný nadhľad z pôsobenia celej mínometnej batérie, nielen čaty, ako som zvyknutý doma. Od plánovania, cez prípravu výcviku v teréne, až po spoluprácu so zahraničnými jednotkami. Získal som aj potrebný rozhľad pri vydávaní rozhodnutí, aby boli včasné a správne. Najmä tú včasnosť zdôrazním, lebo je zbytočné čakať na super správne rozhodnutie a premárniť tak vzácný čas. V bojovej situácii to býva kontraproduktívne a môže to viesť aj k zničeniu vlastnej jednotky,“ priznáva veliteľ čaty. Spolu s veliteľom sa za uplynulé mesiace menila aj jednotka. Veď nikdy doteraz nemala možnosť byť šesť mesiacov spolu a zamerať sa len na plnenie úloh v poľných podmienkach. Poručík priznáva, že sa najmä po taktickej stránke zlepšila. Všetko robia pod taktickým námetom, používajú pomôcky,

Poručík Patrik Marek

kládli na spojenie. Na hlavné prostriedky spojenia, utajené rádiové spojenie, ale aj na záložné druhy spojenia. Aby sme dokázali udržať riadenie a velenie za všetkých okolností. Reálne sme si otestovali aj naše schopnosti ako odtrhnúť všetky druhy vozidiel, ktoré sú vo výbave jednotlivých národných jednotiek, odtransportovať zranených, prejsť na iné druhy spojenia.“

Do práporového cvičenia MN BG SVK, ktoré sa uskutočnilo koncom augusta, už bol plne zapojený aj mnohonárodný štáb. Podplukovník Zetocha preto zdôrazňuje, že veľmi dôležitou úlohou bolo precvičiť velenie a riadenie na úrovni prápor. „Musím povedať, že po tejto stránke cvičenie hodnotím známou výborne. V jeho priebehu sme neodhalili žiadne zásadné nedostatky. Keď dokončíme údržbu techniky, tak je mnohonárodný prápor pripravený splniť úlohy certifikačného cvičenia.“

Prekonanie ženijných prekážok

Pripomína, že pri výcviku manévrových jednotiek sa dokázali posunúť na vyššiu úroveň aj vďaka tomu, že mali k dispozícii systém živej simulácie. To je veľká lekcia pre každého veliteľa,

ktorý sa niečoho takého na medzinárodnej úrovni zúčastní. Výsledky práporového cvičenia posunuli jeho účastníkov vo všetkých smeroch vpred. Podplukovník Zetocha konštatuje, že v scenári cvičenia sa pripravovali na obranu a protiútok, najťažšie bolo budovanie a prekonanie ženijných prekážok.

„V našom prápore máme vlastne dve ťažké manévrové rotý. Tankovú a mechanizovanú, ale zároveň máme aj rotu ľahkej pechoty. Aj tú sme museli vedieť efektívne využiť v obrane. Preto bol vybudovaný pás ľahkých ženijných prekážok, ktorý nám zaistovala práve rota ľahkej pechoty. Prekonanie ženijných prekážok mechanizovanou jednotkou je skutočne náročný scenár, ktorý sa precvičuje zriedkavo. Pre každého veliteľa, ktorý bol v úlohe útočiaceho, a v tých pozíciách sa v priebehu cvičenia striedali, bolo náročné prekonanie pásma ženijných prekážok. Navyše, potom v druhom pásme obrany narazil na mechanizovaného protivníka,“ hodnotí podplukovník Zetocha. Pripomína, že veliteľia jednotiek sa s touto úlohou museli popasovať. Na naplánovanie manévru mali veľmi krátky čas, čo ešte zvyšovalo náročnosť.

s ktorými doma v útvare nepracujú. Napríklad na delostrelecký prieskum. Čata sa viac stmelila. „Na poradách u českého veliteľa batérie nám vždy predloží svoju víziu. Dáva priestor pre naše návrhy. Podobne sa snažím postupovať na vlastných poradách s veliacim poddôstojníkom a veliteľmi družstiev. Takýto prístup, ktorý som pochytil od veliteľa batérie, prináša svoje ovocie, zvyšuje aktivitu podriadených.“

Pri plnení úloh v medzinárodnom prostredí sa poručík Marek môže vždy plne spoľahnúť na svojich podriadených: veliaceho poddôstojníka rotmajstra Rolanda Kocáka, veliteľov družstiev rotného Róberta Harmana, čatárov Pavla Orleja, Tibora Jurčáka, výpočtára – špecialistu desiatnika Jakuba Černého či staršieho prieskumníka slobodníka Matúša Bužu.

Veliteľ družstva rotný Róbert Harman, ktorý pôsobil dva razy v operácii ISAF v Afganistane, priznáva, že práporové cvičenie bolo náročné. Asi najťažšie boli časté presuny. „V noci sme hliadkovali, vojaci sa striedali pri hotovostnom mínomete, obrana pozícií bola zabezpečená 24 hodín denne. V osádke mám mix skúse-

nejších a menej skúsených vojakov. Priučili sme sa od Čechov niektoré nové postupy, napríklad vyžiadanie palieb, presuny, kódovanie správ.“ Pred príchodom poručíka Mareka k jednotke bol vlastne v zastúpení veliteľom čaty, preto ho oboznámil s celou jednotkou.

Poriadne zabráť dostal na cvičeniach výpočtár – špecialista desiatnik Jakub Černý. Hovorí, že počas pôsobenia v českej mínometnej batérii sa naučil veľa nového a prospešného. „Najmä z opráv výpočtov prvkov strelby, lebo Česi majú viac medzinárodných skúseností. Skúsenosti chceme využiť aj po návrate domov. Oproti nám majú výhodu, že počtárske družstvo je zložené z 3 počtárov. U nás je v čate len jeden počtár. Chlapci sa teda museli spoliehať len na mňa. Ale ciele sme počas strelieb ničili, takže výpočty boli asi presné,“ potmeľúsky sa usmeje desiatnik.

Postrehy veliteľa

Pri zaujatí miesta riadenia paľby je spoločne s veliteľom čaty, spojárom a veliacim poddôstojníkom vo veliteľskom vozidle

Bezpilotný prieskum

To, čo štáb vie, v mnohom závisí od prieskumu. Spomínajú poučku dopĺňajú aj praktické skúsenosti z najnovších vojnových konfliktov, najmä z vojny na Ukrajine. Aj v rámci práporového cvičenia MN BG SVK v Centre výcviku Lešť sa bezpilotné prieskumné prostriedky stali nevyhnutnou súčasťou rozhodovacieho procesu štábu. „Pri rýchlosti, s akou manévrové jednotky vedú boj a ako sa rýchlo pohybujú, je potrebný priamy prenos z bezpilotných prostriedkov k veliteľom na úroveň roty, ale aj na operačné centrum. Práve tieto prostriedky nám veľmi pomáhali v organizovaní celého manévru. Okrem klasického pozemného prieskumu sme mali k dispozícii aj systémy elektronického boja. Dokázali sme tak využívať pri svojej práci aj elektronický prieskum a všetky spomínané poznatky sa nakoniec zišli na mieste velenia. Našou úlohou na Slovensku je pripravovať sa na obranu územia Aliancie a tým odstrašiť prípadného nepriateľa, ktorý by zvažoval jej napadnutie. Potom, čo som videl na práporovom cvičení, si dovoľm tvrdiť, že mnoho-

národný prápor je pripravený úspešne viesť obranný boj a zastaviť aj silnejšieho nepriateľa,“ konštatuje veliteľ mnohonárodného práporu podplukovník Karel Zetocha.

Jozef Žiak

Foto: MN BG SVK

(Land Rover). Na rozdiel od Čechov nemajú vodiča a vždy sa jeden z nich musí venovať šoférovaniu a po príchode ukrytiu vozidla. To komplikuje a predlžuje ich činnosť. „Mínometná čata sa medzitým zameria do hlavného smeru a my čakáme na palebnú úlohu z nadriadeného stupňa. Po jej doručení je mojou úlohou čo najrýchlejšie a správne vypočítať prvky. Potom veliteľ čaty cez spojára zadáva prvky veliacemu poddôstojníkovi, následne idú prvky na jednotlivé delá a čakáme na výstrel,“ konštatuje výpočtár.

Trebišovskí mínometníci pozorujú pri plnení úloh svojich českých kolegov. Z dobrých poznatkov sa snažia poučiť. A aký hlavný rozdiel vidí po mesiacoch spoločného výcviku veliteľ čaty? „Česká mínometná čata

má modernejšiu techniku. Vo vozidle je umiestnená celá obsluha mínometu s vodičom. Pri zaujatí palpostu sú potom logicky rýchlejší. Vo veliteľskom vozidle majú svojho vodiča na rozdiel od nás, zastavia v mieste riadenia paľby, ktoré si určia, skryto vo vyčkávacom postavení a vedia hneď pôsobiť. Nemusia riešiť, kto vozidlo zaparkuje. Preto z logistického hľadiska nemáme šancu, aby sme v rovnakom čase splnili úlohy. Máme štyri vozidlá Aktis, do ktorých sa však nevojdú všetci. Len vodič, veliteľ družstva a mierič, obsluha už musí ísť na vozidle Tatra. V konečnom dôsledku je to zahlienie nášho vyčkávacieho postavenia vozidlami. To je z hľadiska taktického zaujatia, rýchlosti presunu zlé,“ konštatuje poručík Patrik Marek.

Deň ozbrojených síl

Slovenské vojačky a vojaci si 22. septembra spolu s vedúcim rezortu obrany a velením Ozbrojených síl SR tradične v Brezovej pod Bradlom pripomenuli Deň Ozbrojených síl SR. Pri tejto príležitosti minister obrany Martin Sklenár s náčelníkom Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálom Danielom Zmekom udelili medaily a vyznamenania. Po slávnostných príhovoroch vojaci predviedli statické a dynamické ukážky techniky a výzbroje Ozbrojených síl SR a spojencov z Mnohonárodnej bojovej skupiny NATO – bojové vozidlá, prelety leteckej techniky a dynamické vojenské ukážky. Program pokračoval v sobotu 23. septembra. Súčasťou Dňa Ozbrojených síl SR bola aj spomienka pri Pamätníku hurbanovských bojov z roku 1848 v Brezovej pod Bradlom.

Prísaha pod Pamätníkom SNP

Zložením vojenskej prisahy v areáli Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici vykročilo 22. septembra na dráhu profesionálneho vojaka takmer 400 nováčikov. Na slávnostnom nástupe sa zúčastnili aj náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generál Daniel Zmeko a štátny tajomník ministerstva obrany Marian Majer. Vernosť Slovenskej republike prisahalo 305 profesionálnych vojakov a 91 profesionálnych vojačiek, z toho 190 čatateľov štátnej služby, 186 kadetov Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika a 20 kadetov dôstojníckeho kurzu absolventov vysokých škôl. Slávnostný nástup spojený s vojenskou prisahou sa po dlhom čase konal na verejnosti, mimo areálu martinskej Základne výcviku a mobilizačného doplnovania.

► Stretnutie v Ramsteine

Minister obrany Martin Sklenár sa na zasadnutí Kontaktnej skupiny pre podporu Ukrajiny 19. septembra na leteckej základni Ramstein stretol s novovymenovaným ukrajinským ministrom obrany Rustomom Umerovom. Zhodnotili aktuálny vývoj ukrajinskej protiofenzívy, ako aj doterajšiu pomoc a súčasné potreby Ukrajiny v boji proti ruskej agresii. Martin Sklenár rezortného kolegu ubezpečil o pokračujúcej podpore SR.

► V Mníchove o Leopardoch

Dňa 22. septembra minister Sklenár navštívil mníchovské sídlo spoločnosti Krauss-Maffei Wegmann, ktorá je výrobcom tankov Leopard. Diskusia sa zamerala na možnosť mimovojskových opráv tankov Leopard 2A4, ktorými disponujú Ozbrojené sily SR, priamo na Slovensku. Opravy by sa mohli realizovať v spolupráci so štátnou akciovou spoločnosťou KONŠTRUKTA

- Defence, ktorá by tak získala novú spôsobilosť na servis a opravu týchto tankov.

► Otvorili ekumenickú kaplnku

Predstavitelia rezortu obrany, Ozbrojených síl SR a ozbrojených zborov SR sa 19. septembra v Dukelských kasárňach v bratislavskej mestskej časti Nové Mesto zúčastnili na slávnostnom otvorení vôbec prvej kaplnky Ústredia ekumenickej a pastoračnej služby v Ozbrojených silách Slovenskej republiky a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky. Ústredie EPS získalo bohoslužobný a zároveň multifunkčný priestor, ktorý bude pokrývať potreby vyplývajúce z jeho duchovenskej a pastoračnej činnosti.

► Likvidácia kazetovej munície

Predstavitelia slovenského rezortu obrany 12. septembra v Ženeve na stretnutí zástupcov štátov, ktoré pristúpili

k Dohovoru o kazetovej munícii, informovali o tom, že Slovenská republika k 1. septembru 2023 zlikvidovala zásoby kazetovej munície zo skladov Ozbrojených síl SR vrátane 300 000 ks submunície. Časť munície zlikvidovali vo vyčlenených vojenských zariadeniach v rámci kapacít Ozbrojených síl SR, časť odstránili v zahraničí.

Minister obrany SR a mesačník OBRANA
vyhlasujú
pre študentov stredných a vysokých škôl

XIX. ROČNÍK

LITERÁRNEJ SÚŤAŽE

POVIEDKA alebo ÚVAHA
v slovenskom jazyku
na tému

„OBRANA VLASTI JE POVINNOSŤOU A VECOU CTI“

(Ústava SR, článok 25/1)

súťažné kategórie **STREDOŠKOLÁCI** a **VYSOKOŠKOLÁCI**
rozsah od **1 000** do **5 000** ZNAKOV (vrátane medzier)

Súbory vo formátoch DOC, DOCX, ODT alebo PDF
posielajte na email **SUTAZ@MOD.GOV.SK**

spolu s ÚDAJMI O AUTOROVI (meno a priezvisko, adresa, škola, vek)
a SO SÚHLASOM SO SPRACOVANÍM OSOBNÝCH ÚDAJOV
DO KONCA NOVEMBRA 2023.

Súťažné práce vyhodnotí porota zložená z členov redakcie Obrana,
príslušníkov Ozbrojených síl SR a zamestnancov Ministerstva obrany SR.

Víťazov v každej kategórii odmeníme hodnotnými cenami
a finančnými prémiami 500, 400 a 300 eur.

Verejnosť rozhodne o **CENE ČITATEĽOV** hlasovaním na sociálnej sieti.

Víťazné práce uverejní mesačník OBRANA.

Jedenáste toxické údolie

Vo Výcvikovom centre RCHBO v Zemianskych Kostol'anoch prebiehal v dňoch 4. až 22. septembra už 11. ročník uznávaného medzinárodného cvičenia Toxic Valley - New Level. Zúčastnilo sa na ňom až 14 cvičiacich tímov z 12 krajín (Rakúska, Belgicka, Česka, Francúzska, Nemecka, Maďarska, Talianska, Litvy, Poľska, Slovenska, Slovinska a USA).

Riadiaci cvičenia plukovník Oliver Toderiška so svojím tímom, ktorý sa skladá najmä zo špecialistov 103. práporu RCHBO Rožňava a partnerského Centra excelentnosti CBRN Vyškov, pripravili náročné a realistické scenáre, prostredníctvom ktorých preverili spôsobilosti odberových tímov a mobilných chemických laboratórií v prostredí s reálnymi toxickými chemickými látkami.

Výzvy z Ukrajiny

Plukovník Toderiška pripomína, že každý rok sa usilujú cvičenie zatraktívniť. „Jednotlivé tímy majú za úlohu popasovať sa nielen s výzvami z práce s reálnymi toxickými látkami, ale zároveň musia hľadať aj indicie. Aby sa úspešne prepracovali k záverečnému vyvrcholeniu súťaže.“

A ako vyzerá zatraktívnenie súťaže? Priznáva, že nejde len o to, aby jednotlivé tímy prišli, odobrali vzorku a odovzdali ju do laboratória. Ale aby vedeli, ako sa v rôznych prostrediach nájdené látky správajú. Naučili sa tvorivo premýšľať, predvídať. Nie len strnulo, šablónovito. Aby sa neuspokojili len s tým, že detektor ukázal napríklad, že ide o sarín. Ale aj to, že okrem neho je tam ešte nejaká iná látka, ktorú pôvodne nepredpokladali. Zatiaľ premýšľať, prečo organizátor nachystal práve takúto kombináciu, čo tým sleduje. Musia zároveň zistiť, ako sa látka správa pri konkrétnych podmienkach. Vypočítať, aká je rýchlosť vetra, ako to vplyva na spomínanú látku, jej vlastnosti. Ich zistenia sa musia potvrdiť aj viacerými prístrojmi. Zamyslieť sa nad tým, prečo ju zachytil len jeden prístroj.

„Najvyšší level je odber vzoriek na forenznjej úrovni. Teda tak, aby celý proces obstál aj pred medzinárodným súdom,“ pripomína plukovník Toderiška. A dodáva, že do cvičenia operatívne zapracovali najnovšie poznatky z vojny na Ukrajine. Okrem iného aj tie, aby sa nesústreďovali vojská na jednom mieste a neprivolali tak zbytočne útok nepriateľa. Pokiaľ to nie je nevyhnutné, nepoužívať mobily, lebo ich zapnutie znamená, že upozorníme na seba a môžeme privolať napríklad vzdušný útok dronmi. Podľa neho je všeobecne známe, že mnohé látky sa vo vojne na Ukrajine používajú doslova na dennej báze. Napríklad fentanyl, dráždivé látky chlórpicrin, CS. Chlórpicrin a CS sú dráždivé bojové chemické látky, ktoré nemajú za úlohu vojaka zabiť. Ale kašľajúci, dáviaci človek nemôže bojovať, nemôže zamieriť, sústrediť sa na svoju činnosť. Je preto ľahkým terčom, keď si rýchlo nenasadí ochrannú masku. Ale keď aj má masku, je oveľa ťažšie v nej účinne bojovať. Fentanyl je zasa známa používaná látka aj pri operáciách, už aj stredné množstvo človeka uspi, znehybní, usmrťi.

Exit Game

Major Miroslav Labaška, v súčasnosti slovenský predstaviteľ v JCBRN Defence COE Vyškov, je dlhoročný spoluautor a autor scenárov Toxic Valley. Priznáva, že je dosť náročné každý rok priniesť niečo nové, čo by ešte viac motivovalo a aj prekvapilo cvičiace tímy. A ako to teda funguje? „Motivujeme ich hrou, kde popri vojenskej a odbornej línii hráme aj hernú lí-

niu Exit Game. Snažíme sa, aby v každom scenári boli skryté nejaké nápovedy, indicie, hádanky, ktoré súvisia s odbornou činnosťou a plnením odborných úloh. Práve to ich potom nadväzuje v priebehu celého týždňa k rozuzleniu, keď správnym postupom nakoniec získajú číselný kód, ktorý im umožní otvoriť truhlicu plnú zlata. Čaká ich tam prekvapenie. Samotné nápovedy sú schované v sekvencii dvojkódových označení toxických látok. Musia ich správne zoradiť. Alebo napríklad fluorescenčným napísaný odkaz v tmavej miestnosti zistia len tak, keď použijú UV svetlo.“

Major Labaška sa pri tvorbe scenárov motivoval vojnou na Ukrajine a poznatkami z nej. Pripomína, že azda najväčšou výzvou je zmeniť myslenie odberových tímov. Aby sa nesústreďili len na plnenie konkrétnej úlohy, nepozerali len do svojich prístrojov, ale aby si uvedomili, že ich vlastná bezpečnosť je prvoradá. Aby pochopili, že sú vlastne očami a ušami veliteľa operácie na mieste incidentu. Musia za krátky čas nazbierať čo najviac relevantných informácií. „Postupne im aj v tejto oblasti otvárame oči. Preto aj nápovede sú častokrát okolo nich. Nielen pred nimi v miske s kontaminovanou látkou. V minulosti sme cvičili odberové skupiny, že ich zabezpečovala nejaká rota. V súčasných podmienkach už nebude veliteľ operácie riskovať život celej jednotky. Vojaci si to začínajú uvedomovať,“ zdôrazňuje major Labaška.

Podľa neho trendom je čo najviac chrániť vojaka. Ak to nie je potrebné, tak ho nepúšťať do nebezpečného prostredia.

Preto v jednom zo scenárov na cvičení využívali aj diaľkovú detekciu. Cvičiaci museli najskôr zmerať miesta a určiť konkrétny bod, kde je kontaminácia. Zúžiť tak možnosti a vlastne aj skrátiť čas a tým aj riziká z pobytu v kontaminovanom priestore. Súťažiacich učili, že nie vždy je nevyhnutne ísť do kontaminovaného priestoru. Treba využívať diaľkovú detekciu.

Pribudnú Španieli

Aj poznatky z využitia dronov hovoria o tom, že pre veliteľa operácie nie je ani také dôležité, čo dron niesol, ale odkiaľ priletel, kam mieril a ako bol ovládaný. Akými prostriedkami ho vieme efektívne zarušiť, aby nemohol splniť svoju misiu. Autor scenára konštatuje, že asi najväčšie problémy robil súťažným tímom scenár s diaľkovou detekciou. Prečo? „Po identifikácii správneho miesta na nich čakalo 9 vzoriek. Každá bola iná. A len ich správne identifikovanie im dalo potrebné indície. Museli si uvedomiť, že kým v laboratórnych podmienkach prístroje pracujú spoľahlivo, v reáli to nie je také jednoduché. Aj najsofistikovanejšie prístroje môžu mať problém, keď napríklad zafúka vietor a výpary sa zmiešajú. Vtedy je ťažké rozlíšiť jednotlivé látky. Dá sa to, ale treba premýšľať a zvoliť správny postup. Vidieť, že s takou situáciou prakticky nemajú skúsenosti, ale učia sa,“ usmieva sa major Labaška. Priznáva, že samotný priebeh tohtoročného cvičenia mu poskytol námety na budúcoročný scenár. Je rád, že cvičenie Toxic Valley sa zaradilo medzi najkvalitnejšie a najzaujímavejšie cvičenia v oblasti RCHBO v rámci NATO. Potvrdzujú to aj jeho skúsenosti z pôsobenia v JCBRN Defence COE Vyškov.

Zástupca riadiaceho cvičenia major Roman Sústrik pripomína, že kapacitne môžu prijať v rámci cvičenia 8 odberových tímov týždenne. Záujem je enormný. Minulý rok pribudol tím z Litvy. V tomto roku sú v hornej Nitre na „skusoch“ zástupcovia španielskej armády. Kapitán Jorge Carcelen priznáva, že ich prilákalo dobré meno, ktoré sa o cvičení šíri v celej odbornej komunite v NATO. „Na cvičení sme tento rok ako pozorovatelia, aby sme sa lepšie oboznámili s podmienkami. Sme spokojní s tým, čo sme videli. Budúci rok vyšleme odberový tím i laboratórium.“

Okrem chemických špecialistov krajín Aliancie nechýbajú na cvičení v poslednom období ani zástupcovia armády nášho západného suseda Rakúska. Vedúca odberového tímu kapitánka Wildauerová je na cvičení už štvrtý raz. „Vždy ma prekvapí novým, zaujímavým scenárom. Predstavuje pre mňa a náš tím mnoho zaujímavých podnetov a skúseností z práce v medzinárodnom prostredí.“

Takéto slová chvály účastníkov cvičenia plukovníka Olivera Toderišku a jeho malý organizačný tím tešia a utvrdzujú ich v tom, že sa pred pár rokmi vybrali správnym smerom. Veľmi

si cení úsilie majora Miroslava Labašku, rotmajstra Roberta Pardusa, poručíka Martina Bednára a jeho kolektívu, tím VTC RCHBO pod vedením rotmajstra Pavla Donovala či EVAL tím vedený Yann Perronom z Francúzska.

Jozef Žiak • Foto: pplk. v zál. Peter Sobek

Český pohľad

Medzi tradičných účastníkov cvičenia Toxic Valley patria príslušníci Armády ČR. Veliteľ 31. pluku radiačnej, chemickej a biologickej ochrany (prchbo) generálmajora Oskara Starkoča plukovník gšt. Martin Fokt vidí prínos cvičenia v Zemianskych Kostolánoch pre českých vojakov.

„Cvičenie Toxic Valley je predovšetkým vynikajúca príležitosť pre špecialistov chemických odborností preveriť ich schopnosti a spôsobilosti v medzinárodnom prostredí. Príslušníci odberových tímov a chemických laboratórií si v reálnych podmienkach použitím simulantov i reálnych bojových chemických látok preveria svoje operačné postupy, analytické prístroje a získajú dôveru vo vlastné schopnosti a vybavenie, ako sú ochranné prostriedky, detekčné a analytické prístroje. Tím, ktorý pripravuje cvičenie je veľmi skúsený a odborne zdatný, je schopný pripraviť pre cvičiacich zaujímavé a náročné úlohy, ktoré vojakov poriadne preveria. Cvičenie Toxic Valley je aj vítanou príležitosťou nadviazať spoluprácu so špecialistami RCHBO ostatných krajín NATO. Je to nielen príležitosť na pracovné stretnutia, ale aj na vytvorenie priateľských vzťahov v rámci medzinárodnej komunity RCHBO,“ hovorí plukovník Fokt a dodáva: „Takže prínos tohto cvičenia je predovšetkým v prehľbovaní znalostí, skúseností špecialistov RCHBO odberových tímov a poľných chemických laboratórií. V získavaní medzinárodných skúseností a predovšetkým praktických návykov v kontaminovanom prostredí. Lebo výcvik s bojovými chemickými látkami je jedinečný a nemožno ho ničím nahradiť.“

Zlepšenie pracovných podmienok a ekologizácia

Na čo ste sa od vášho nástupu do funkcie na jar 2000 sústredili a kde sa vám odvtedy podarilo činnosť služobného úradu posunúť?

Ak by som to chcel odľahčiť hneď na úvod, povedal by som, že v štátnej inštitúcii s takým veľkým množstvom zamestnancov, zvereného majetku a s tým súvisiacej byrokracie je úspechom už to, že dokáže plnohodnotne vykonávať svoju vlastnú pôsobnosť bez zbytočných zádrhov a animozít. A aj keď si myslím, že to sa podarilo, na druhej strane dodám, že zotrvať vo funkcii generálneho tajomníka iba s takouto ambíciou by bolo málo. Tých vecí je viac, ale dalo by sa povedať, že od prvého dňa som kládol dôraz na dva hlavné aspekty fungovania inštitúcie, ktoré sa priamo spájajú s výkonom mojej funkcie a v ktorých som videl priestor na progres – zlepšenie pracovných podmienok zamestnancov vrátane adekvátnej podnikovej sociálnej politiky a ekologizácia prevádzky ministerstva.

Ako teda vnímate dosiahnutý pokrok?

Treba si uvedomiť, že prvý rok a pol vo funkcii sa niesol výrazne v duchu boja

proti pandémie a v takom krízovom režime musíte výrazne meniť priority a realokovať vlastné pracovné sily. Covid vystriedala vojna na Ukrajine a s tým súvisiaca bezpečnostná kríza, ktorá sa opäť kompetenčne naplno prejavila práve v rezorte obrany. Tieto skutočnosti kontinuálne odkladali niektoré z plánovaných opatrení v rôznych oblastiach, nielen v tých, ktoré som identifikoval ako prioritné. Napriek tomu sa nám už od počiatku darilo výrazne rozpracovať tému zeleného ministerstva spracovaním úvodnej koncepcie v roku 2021, ktorá sa zamerala na štyri kľúčové oblasti, kde sme sa zaviazali pridať: znižovanie energetickej náročnosti budov, rozvoj ekomobility, ochrana životného prostredia a zelené verejné obstarávanie. K prvým dvom oblastiam boli spracované pomerne detailné akčné plány, ktoré sú dôležité pri každoročnom programovaní a rozpočtovaní zdrojov v pôsobnosti rezortu. V oblasti ochrany životného prostredia sme zase v duchu koncepcie mimoriadne aktívni pri sanáciách environmentálnych záťaží a posun nastal aj v boji proti envirokriminalite, kde spoluprácu nadviazali

Vojenská polícia a Slovenská inšpekcia životného prostredia. Zároveň sa nám podarilo vôbec po prvýkrát čerpať zdroje z environmentálneho fondu. V areáli Kutuzovových kasární sme umiestnili včelie úle, ktorých počet sme znásobili na 10, zaviedli sme triedený odpad a zakázali použitie jednorazových obalov na nápoje pre služobné účely. Nakúpili a osadili sme tiež prístrešky na bicykle, začali modernizovať vozový park a komunálnu techniku, kde nám rastie počet vozidiel a zariadení fungujúcich na bezemisnej prevádzke. Výrazne pribudlo energetických auditov v rámci rezortnej nehnuteľnej infraštruktúry. Nedávnom som napríklad podpísal podklady na spracovanie projektovej dokumentácie a nasledujúce osadenie fotovoltických panelov na streche hlavnej budovy ministerstva a budovy jedálne, ktorých prevádzka je napriek výrazným úsporným opatreniam stále pomerne energeticky náročná. Posilnením solárnej výroby elektriny v týchto objektoch sa v krátkom čase len na spotrebe elektrickej energie predpokladá ročná úspora na úrovni približne 60-tisíc eur pri návratnosti investície 5 až 6 rokov.

A čo zamestnanci?

Ak sa vrátim ešte do obdobia pandémie, vyťaženie kapacít vlastných orgánov na úseku zdravotníctva a epidemiológie sme zamestnancom od počiatku umožnili užívateľsky prívetivejšie pravidelné testovanie na odberových miestach priamo na pracovisku, ku ktorému sa pridali aj niektoré iné štátne inštitúcie so svojimi zamestnancami, a pre „našich“ aj prednostné očkovanie v rezortných priestoroch, čo využilo množstvo ľudí. V nasledujúcom, takpovediac „mierovom“ živote, sa nám zásadnými opatreniami na úseku hospodárskej správy a správy majetku štátu podarilo výrazne zlepšiť pracovné prostredie, do ktorého sa roky investovalo len minimálne. Výmena starých okien za plastové, výmena starých podlahových krytín prebiehali v naozaj veľkom rozsahu a dnes sme, dovoľm si povedať, úplne inde ako na začiatku roku 2020. V oblasti sociálnej politiky sme zvýšili prídel do sociálneho fondu a diverzifikovali jeho využitie. O jeho vyplatenie možno žiadať už počas roka a aj na také účely ako príspevok pri narodení dieťaťa, nákup ročného predplatného lístka na hromadnú dopravu alebo využitie služieb prostredníctvom MultiSport karty, ktorú sme tiež v rezorte zaviedli a teší sa pomerne veľkej obľube. Pre štátnu službu sme zaviedli možnosť home-office v rozsahu až štyroch dní mesačne. Keďže rezort obrany disponuje pracoviskami s osobitnou povahou a bezpečnostnými nárokmi, kontinuálne zvyšujeme množstvo disponibilných notebookov, ktoré sú vybavované systémami BMPS.

Len za ostatné obdobie – približne rok a pol ich pribudlo 150. Pre všetkých zamestnancov rezortu sme tiež zabezpečili službu green-line v Nemocnici sv. Michala v Bratislave, v rámci ktorej majú prednostné vyšetrenia v špecializovaných ambulanciách tejto nemocnice, v ktorej sa nám zase podarilo výrazne posilniť v minulosti stratený vplyv MO SR. Sme v procese výstavby novej modernej škôlky, ktorá bude určená iba pre zamestnancov rezortu, čo je obrovský benefit. No a nesmiem zabudnúť – odmeňovanie. Za obdobia ostatných troch rokov sa celkový priemerný mesačný príjem civilného zamestnanca podľa zvolenej kategórie zvýšil o 11 až 15 %. To rozhodne nie je málo. Uvidíme ako sa nám podarí uspieť aj po objektívnom hodnotení, nakoľko tento rok nás portál profesia.sk premiérovu zaradil do súťaže o najlepšieho zamestnávateľa.

Keďže riadite aj Úrad správy rozpočtovej kapitoly, teda obrazne povedané ministerstvo financií nášho rezortu, ako sa vyvíjal prísun financií?

Vyvíjal sa priaznivo. Treba povedať, že na tom mal obrovskú zásluhu predovšetkým predchádzajúci minister obrany Naď, ktorý musel byť schopný obhájiť ho v mimoriadne náročnom období poznačenom výrazným tlakom na výdavkovú časť rozpočtu. S rovnako principiálnymi postojmi k požiadavke na financovanie rezortu obrany na úrovni minimálne 2 % HDP na neho nadviazal aj minister Sklenár. Preto môžeme povedať, že na rok 2023 sa podarilo presadiť schválenie rekord-

ného rozpočtu vo výške bezmála 2,45 miliardy eur, čo predstavuje podiel na HDP približne 2,08 %. Realita čerpania môže byť pochopiteľne čiastočne iná, ale celkovo treba konštatovať, že v rozmedzí rokov 2020 až 2022 bolo v priemere až 40 % rozpočtu investovaného do rozvoja obrany, čo je v absolútnych číslach 2,15 miliardy eur. Práve v tejto kategórii sa financovali a financujú rozsiahle modernizačné a infraštruktúrne projekty – stíhacie lietadlá, vrtuľníky, bojové obrnené vozidlá 8x8, pásové bojové vozidlá, 3D radary alebo rekonštrukcie letiska Sliač a atletického štadióna VŠC v Banskej Bystrici.

Boli roky, keď rezort obrany nestihol či nedokázal spotrebovať pridelené finančné prostriedky. Riešili ste podobný problém?

Znie to zvláštne a už som to naznačil, ale niekedy naozaj ostáva najväčšou výzvou „minúť“ schválené peniaze, čo je problém, s ktorým zápasi každá veľká rozpočtová kapitola. Čerpanie rozpočtu je mimoriadne komplikovaným procesom, ktorý v praxi naráža na mnoho bariér. V prípade MO SR sa začína schválením plánu obstarávania zákaziek, ktorý sa zostavuje pre celé ministerstvo a ozbrojené sily, aby sa vedelo čo, kto a ako bude obstarávať. Po jeho schválení sa spúšťa mechanizmus tvorby požiadaviek, treba nastaviť špecifikácie, vyžiadať cenové ponuky na stanovenie predpokladaných hodnôt zákaziek, určiť cenové limity, aby sa zvolila vhodná metóda obstarávania. Ak sa týmto častiam nevenuje dostatok priestoru, rastie riziko chybovosti a aj komplikácií v sú-

fažiach, čo má za následok odsúvanie termínu realizovania zákazky. Akvizičný proces však môžete spúšťať len v čase, keď máte budúci tovar alebo službu finančne krytú, čo býva problém, ak ide o kapitálové výdavky, ktoré sa preklápajú z predchádzajúcich rokov, keď sa nestihli využiť, a ktoré si z tohto titulu vyžadujú súhlasné stanovisko ministerstva financií. To nezriedka prichádza príliš neskoro a tak v čase spustenia procesu obstarávania už v mnohých prípadoch predpokladáte v danom roku jeho neúspech. Čerpaniu nepomohlo ani vytvorenie konceptu alokovania veľkej časti rozpočtu vo všeobecnej pokladničnej správe ministerstva financií, o ktorú sa kapitola uchádza až po splnení predchádzajúcich požiadaviek, napr. v podobe realizácie ekonomického hodnotenia projektu alebo štúdie uskutočniteľnosti, do ktorých so svojím stanoviskom vstupuje Útvár hodnoty za peniaze. Na druhej strane, v návrhu rozpočtu na roky 2024 až 2026 sa už s používaním všeobecnej pokladničnej správy neráta, čo je z môjho pohľadu dobrá správa, ktorá umožní spružniť čerpanie financií určených predovšetkým na veľké projekty. Celkovo sa nám však rozpočet darilo z pohľadu jeho priorit realizovať, i keď za cenu nárastu šedin a úbytku vlasov.

Podarilo sa pre náš rezort čerpať tiež z „európskych“ peňazí?

V tomto sme boli naozaj úspešní. Zriadením odboru plánovania investícií a financovania projektov v apríli 2021 sa vytvorilo prostredie s cieľom podpory strategického plánovania a projektového riadenia a zapájania sa do výziev s prítiahnutím eurofondov, grantov a dotácií do rozpočtu ministerstva. Ambícia zvýšenia čerpania európskych štrukturálnych a investičných fondov a využívania ďalších finančných nástrojov sa podarila zrealizovať v relatívne krátkom čase a za niečo vyše dva roky sa tak podarilo do MO SR získať z mimorozpočtových zdrojov až 65 miliónov eur. Ide o peniaze, vďaka ktorým sa darilo implementovať mnohé zaujímavé projekty pre oblasť zdravotníctva, kultúry a múzejníctva, už spomínanej envirokriminality, ochrany životného prostredia, ale napríklad aj pre oblasť posilňovania odolnosti SR voči hybridným hrozbám. Bez prehánania môžeme konštatovať, že v tejto oblasti, najmä z pohľadu efektivity, sme predbehli iné ministerstvá, ktoré sa na nás v poslednom čase opakovane obracajú s prosbami o konzultácie.

Za rezort obrany ste nedávno preberali národnú cenu SR za kvalitu a zodpovednosť. Kto ju udeľuje a aké boli kritériá?

Áno, súťaž sa organizuje každoročne a minulý rok prebehol okruhy 20. ročník. Vyhlasovateľom súťaže je Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR a jej formálnym poslaním je podpora zlepšovania kvality – v našom prípade – zlepšovaním procesov riadenia v organizácii ministerstva ako inštitúcie verejnej správy, a to prostred-

Na rok 2023 sa podarilo presadiť rekordný rozpočet bežmála 2,45 miliardy eur, čo predstavuje 2,08 % HDP. V rozmedzí rokov 2020 až 2022 sme v priemere takmer 40 % rozpočtu investovali do rozvoja obrany, čo je v absolútnych číslach 2,15 miliardy eur.

níctvom implementácie manažérstva kvality a vzdelávaním. MO SR pri svojej vôbec prvej účasti v súťaži získalo ocenenie „Ocenený finalista súťaže v kategórii A – uplatňovanie princípov výnimčnosti“. Súťaž je založená na vypracovaní Správy o naplňaní princípov výnimčnosti podľa modelu CAF a je posudzovaná a hodnotená tímom odborných posudzovateľov. V SR ponúka organizáciám verejnej správy možnosť vyzdvihnúť svoje silné stránky, zhodnotiť sa podľa európsky uznávaných kritérií a potvrdiť svoju výnimčnosť. Nám sa v súťaži podarilo uspieť, čo je ocenenie predovšetkým množstva ľudí na MO, ktorí sa svojim nasadením vo formalizovanom procese zaslúžili

o získanie titulu Efektívny používateľ modelu CAF v októbri 2021.

Čo bude hlavným posolstvom štafetového kolíka, ktorý odovzdáte svojmu prípadnému nástupcovi po jesenných voľbách?

Je toho veľa, čo sa podarilo urobiť, no je tu stále mnoho, na čom treba pracovať ďalej. Pretrvávajúcou výzvou je vytvárať také pracovné prostredie, ktoré láka kvalifikovaný personál. V organizácii postavenej na pridanej hodnote získavanej z duševnej práce potrebujete vzdelaných a šikovných ľudí, prostredníctvom ktorých sa vám darí dosahovať stanovené ciele. Nám sa množstvo takých podarilo získať, no dôležité bude si ich udržať. Rovnako treba pracovať na systéme predkladania požiadaviek na zabezpečenie zákaziek a ich zabezpečení, teda v širšom zmysle na systéme obstarávania. Som veľmi rád, že kvalitnou prácou sa nám darilo obstarávať priam rekordné množstvá tovarov a služieb, všetko bez porušenia zákona, za čo patrí osobitne kolegom na ÚCL a ÚIA moje úprimné poďakovanie. V akvizičnom procese však treba popracovať na skracovaní jednotlivých fáz tak, aby sme dokázali obstarávať pružnejšie a rýchlejšie a toto je naozaj veľká výzva. V neposlednom rade je tu elektronizácia úradu. Od septembra tohto roku sme spustili skúšobnú prevádzku elektronického obehu písomností, ktorá sa bude vyhodnocovať. Úrad ďalej čaká konfigurácia systému a preškolenie zamestnancov registračných pracovísk. Nasadenie systému do ostrej prevádzky sa očakáva v druhom štvrtroku 2024, no stotožnenie sa s plnohodnotnou elektronickou komunikáciou v rezortnej sieti bude isto trvať dlhšie. Je to však jediná cesta ako sa v oblasti administratívy plnohodnotne posunúť do modernej doby. Dlhodobý odklad nástupu obvyčajného elektronického obehu písomností je pritom sám o sebe bizarný, ak si pomyslíme, s akými sofistikovanými systémami musia pracovať moderné ozbrojené sily, na ktoré sa aj tie naše začali postupne transformovať.

A čo povieť zástupcom vojenských odborárov?

Že vzťah zamestnávateľ – zástupca zamestnancov nemusí byť nevyhnutne plný animozít a že prehlbovanie vzájomného vzťahu na báze dôvery výrazne prispieva k sociálnemu zmiernu na pracoviskách. Ja osobne sa domnievam, že kolektívne vzťahy v ostatných troch rokoch boli sprevádzané práve spomenutými atribútmi, za čo chcem zástupcom zamestnancov aj touto cestou vyjadriť osobnú vďaku.

Pavol Vitko • Foto: Ivan Kelement

TÉMA

Príprava slovenských sokolov

Minister obrany SR Martin Sklenár navštívil 6. septembra v americkom Greenville v Južnej Karolíne fabriku spoločnosti Lockheed Martin, kde slovenskej delegácii oficiálne predstavili prvé lietadlo F-16 Block 70 nesúce slovenský znak.

Úplná finalizácia tohto lietadla, ktorého pomenovanie je Fighting Falcon, aj jeho zalietavanie sa očakáva v priebehu novembra tohto roku.

Šéf rezortu obrany sa zároveň informoval aj o prograse výroby ostatných trinástich objednaných lietadiel. Slovensko sa dodaním stíhacích lietadiel F-16 stane prvou európskou krajinou, ktorá bude disponovať touto najnovšou verziou Fighting Falcon, čiže bojový sokol. Lietadlo F-16 Block 70 predstavujúce vyspelú technickú spôsobilosť 21. storočia prinesie Slovensku na najbližšie desaťročia ten najvyšší štandard bezpečnosti vzdušného priestoru. „Som veľmi rád, že som mal príležitosť vidieť prvé stíhacie lietadlo, ktoré

posunie vzdušné sily o generácie vpred a spolu s ním aj našu obranyschopnosť. Okrem toho, že ide o najväčší investičný projekt SR v oblasti modernizácie našich ozbrojených síl, ide tiež o príležitosť na prehĺbenie strategického partnerstva,“ vyzdvihol minister obrany SR Martin Sklenár. No a Obrana vám v októbrovej téme prináša náčrt výcviku slovenských pilotov v USA. Nielen to. Zaujímala nás aj príprava budúcich príslušníkov Vzdušných síl OS SR, ktorí ako vojenská kadeti študujú na Leteckej fakulte Technickej univerzity Košice.

Od vzduchoprázdna po F-16

„V priebehu skoro desaťročného vzduchoprázdna v oblasti vysokoškolského vzdelávania vojenského leteckého personálu sme spolu s odchádzajúcimi letcami predchádzajúcej éry takmer prišli o niektoré spôsobilosti. Už je však zrejmé, že sa nám tento trend podarilo zvrátiť – a čo je mimoriadne dôležité – v USA už končia výcvik naši prví piloti na F-16,“ hovorí plukovník gšt. Tomáš Novotný, starší vojenský poradca náčelníka Generálneho štábu OS SR.

Plk. gšt. Tomáš Novotný

V roku 2004 bol totiž prijatý zákon č. 455/2004 o zlúčení Vojenskej leteckej akadémie v Košiciach s košickou Technickou univerzitou, čím ozbrojené sily vlastne prišli o spôsobilosť vysokoškolského vzdelávania a výcviku špecialistov leteckých odborností. A až v roku 2014 sa otvoril nábor pilotov a ďalších leteckých odborností z civilu do dôstojníckeho kurzu pre absolventov vysokých škôl,“ spomenie plk. gšt. T. Novotný, ktorý oblieka modrú uniformu už od roku 1975, keď začal študovať na Vojenskej strednej odbornej škole leteckej v Prešove a pokračoval na Vysokej vojenskej leteckej škole v Košiciach, ktorú absolvoval ako pilot v roku 1984. Dodáva: „Paralelne s tým, po schválení zákona č. 281/2015 o štátnej službe profesionálnych vojakov, otvorila Akadémia ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši štúdium a výcvik kadetov v leteckých odbornostiach aj na Leteckej fakulte Technickej univerzity v Košiciach.“

Prvá päťka

Zhodou okolností bol plk. gšt. Tomáš Novotný práve riaditeľom Centra vzdelávania Akadémie ozbrojených síl, keď boli „znáborovaní“ prví piati piloti z civilu. Mali už za sebou základy lietania a do istej miery boli rozlietaní. „Po základnom vojenskom výcviku a dôstojníckom kurze pre absolventov vysokých škôl sme im zabezpečili špecializačný výcvik,“ spomenie plk. gšt. Novotný, ktorý bol vtedy aj predsedom komisie na obstaranie leteckého výcviku. Vo výberovom konaní zvíťazila letecká škola Seagle Air z Trenčína. Všetci piati kandidáti na vojenských pilotov uspeli. „Po prijatí zákona č. 281/2015 sme mohli začať školiť aj našich vlastných vysokoškolských študentov. Po maturitách mohli už ako vojenski kadeti nastúpiť na civilnú Leteckú fakultu TUKE v Košiciach, čo sa začalo akademickým rokom 2015/2016.“

Postupom času sa Letecká fakulta TUKE stala primárnym zdrojom našich letcov pre vzdušné sily a nábor z civilu je vnímaný ako zdroj sekundárny.“

Kategorizácia výcviku

„Zo spomenutej prvej päťky boli až štyria piloti zaradení do výcvikového procesu na F-16,“ spokojne konštatuje plk. Novotný, bývalý pilot L-29, L-39 a Su-25, ktorý im pripravoval pôdu na výcvik aj v Spojených štátoch. Ale nepredbiehame. V decembri 2018 Slovenská republika a USA podpísali základnú medzivládnu zmluvu v hodnote asi 1,5 miliardy eur. Prvá časť z nej pokrýva nákup 14 kusov nových lietadiel F-16 C/D Block 70. Druhá má v portfóliu muníciu, riadené rakety či špecializovanú výzbroj. Tretia výcvik leteckého a pozemného technického personálu. Samotný výcvik pilotov bol naplánovaný na minimálne

Kontrolná návšteva riaditeľa Centra vzdelávania AOS plk. T. Novotného (vpravo) na letisku v Trenčíne počas základného výcviku prvej skupiny náborovaných pilotov, leto 2015

Let od Ružomberka po USA

„Povolanie vojenského pilota bolo pre mňa detským snom a začal som si ho napĺňať, keď som ako 15-ročný splnil vekový limit, aby ma mohli na našom ružomerskom aeroklubovom letisku konečne pustiť do vetroňa,“ spomenul jeden z našich pilotov F-16.

Kedže mená pilotov F16 Vzdušných síl OS SR sa neuvádzajú, predstavme si ho ako kapitána M. Koncom leta sme s ním hovorili o jeho práve absolvovanom 3,5-ročnom výcviku v USA. Zároveň sa už opäť chystal odletieť do zámoria. Po ďalšom 12-mesačnom výcviku má pred sebou cieľ získať kvalifikáciu inštruktora.

Do uniformy okľukou

V rodine nemali žiadneho profesionálneho vojaka ani letca, akurát jeho otec bol ako „základák“ dva roky súčasťou inžiniersko-leteckej služby. On však mal v svojich plánoch jasno: „Keďže možnosť študovať priamo za vojenského pilota vtedy na Slovensku neexistovala, mal som dve možnosti. Absolvovať Akadé-

miu ozbrojených síl a potom sa pokúsiť dostať sa k lietajúcemu personálu. Tam však hrozilo reálne riziko, že po prísaha ma vojaci prevelia kde budú potrebovať – a bude po pilotovi. Preto som začal študovať na Leteckej fakulte košickej Technickej univerzity odbor profesionálny pilot ako civil.“

Po promóciách lietal rok v súkromnej firme. Žiadny problém, slušné podmienky, aj perspektíva. On však na svoj sen nezabudol. „Práve vo svojom materskom aeroklube som sa v roku 2014 od jedného profesionálneho vojaka dozvedel, že ozbrojené sily robia nábor pilotov z civilu.“

Vedľa plk. gšt. T. Novotného (v strede) naši piloti F-16 a ich dvaja americkí vedúci letových skupín v Tucsone v Arizone, leto 2022

2,5 roka. Príliš dlhý čas na to, aby boli vyslaní do zahraničia bez rodín. Lenže v našom systéme vysielania do zahraničných odborných kurzov vtedy nebolo definované vyslanie do takéhoto kurzu súčasne s rodinou a náležitým zabezpečením – čo bolo bežné u našich aliančných partnerov. Podarilo sa... Do USA boli pritom vyslaní mladí dôstojníci, ktorí však už museli mať niečo odlietané aj na L-39. Niektorí mali 50, iní 500 hodín.

Na F-16 sa školia tri úrovne kvalifikácie pilotov. Plk. gšt. Novotný vysvetľuje: „Ti prví dostávajú ‚basic course‘, teda výcvik pilota, ktorý je v skupine v pozícii vedeného (tzn. vždy ako druhý). Trvá asi 2,5 roka. Začína sa dvojmesačnou leteckou angličtinou. Úvodným praktickým výcvikom je letecký výcvik na dvojmiestnom turbovrtulovom T-6 Texan, kde sa piloti zžívajú s americkým systémom lietania a dostávajú do uší anglickú komunikáciu. Nasleduje výcvik na cvičnom prúdovom dvojmotorovom T-38 Talon, kde už absolvujú nadstavbový základný výcvik na prúdovom lietadle na vyšších rýchlostiach. Záverečným výcvikom pred prechodom na F-16 je kurz základov stíhacieho lietania. V týchto momentoch už americkí inštruktori definitívne vidia, či sú piloti schopní zvládnuť aj výcvik na F-16, ktorý je mimoriadne nároč-

ný. Pilotážou, ale aj finančne. Samotní Američania majú v týchto ‚supervýberoch‘ v priemere okolo 15 % vyradených adeptov. My sme boli úspešnejší, čo považujem za výrazný úspech. Aj jeden zo šestnástich našich doterajších pilotov, ktorý ďalej vo výcviku na F-16 nepokračoval, však môže stále byť vynikajúcim pilotom napríklad v rámci vojenského dopravného letectva, alebo sa môže zapojiť po príprave mladšej generácie vo výcvikovej letke.“

Vo dvojici

V stíhacom výcviku (nielen na F-16) si piloti musia zvyknúť na to, že základné bojové úlohy sa zásadne plnia vo dvojici. „Taký je charakter bojovej činnosti stíhacieho letectva. Vedúci rozhoduje o type útočnej činnosti a taktike, vedený v zásade chráni vedúceho a zapája sa do bojovej činnosti podľa jeho pokynov. Každý má presné úlohy a navzájom sa zálohujú. Po dva a pol roku získava pilot kvalifikáciu na plnohodnotné bojové lietanie na F-16, ale v pozícii vedeného, teda ‚dvojky‘, pričom na tomto stupni výcviku končí s cca 80 - 90 nalietanými hodinami,“ uvádza plk. gšt. Novotný. Avšak pred nástupom na špecializovaný kurz na vedúceho dvojice, ktorý je druhej úrovňou kvalifikácie, potrebuje mať

pilot ďaleko viac skúseností a na F-16 nalietaných minimálne 300 hodín. Už v základnom kontrakte s USA bol výcvik na pozíciu vedúceho skupiny zaplatený pre šesť pilotov.“

A ako to plk. gšt. Novotný všetko vie? Keď v novembri 2019 odletelo do USA prvých šesť pilotov, odletel aj on. „Využili sme to, že samotná základná zmluva hovorí o pozícii národného styčného dôstojníka. Táto osoba v USA rokuje o zabezpečení výcviku s príslušnými veliteľstvami a leteckými základňami, pričom je tento styčný dôstojník pre našich pilotov chápaný ako ich nadriadený,“ konštatuje plk. gšt. Novotný, ktorý sa v USA už mohol oprieť aj o svoje predchádzajúce americké skúsenosti. Študoval vo Washingtone, DC a Monterey, CA, slúžil v Spojeneckom veliteľstve NATO pre transformáciu v Norfolku, VA, aj v Koaličnom koordinačnom centre pri US CENTCOM v Tampe, FL. V USA bol s našimi pilotmi prvé tri roky až do novembra 2022. Dodáva, že jeho činnosť, ako aj práca jeho nasledovníka, pokrýva tiež všetko, čo nepokrýva americká strana, no z hľadiska zabezpečenia pilotov a ich rodín je to veľmi dôležité. Zároveň to vyplýva z novely zákona č. 281/2015 z februára 2020. Od leteníek či prenájmu ubytovania a nábytku až po prieskum trhu na kontajnery, ktorými si prevážajú všetko nevyhnutné. Americké vzdušné sily však majú na každom výcvikovom letisku kanceláriu starostlivosti o zahraničných študentov, ktorá zabezpečuje americkú časť asistencie našim pilotom. Tam sa už naši vojaci obracali na nich. „Musím povedať, že ja aj moji kolegovia sme im opakovane ďakovali, ako nám vychádzajú v ústrety. Predovšetkým možnosť bezpečného ubytovania pilotov a ich rodín priamo na leteckých základniach sme si cenili najviac.“

Až na úroveň inštruktorov

Covid zamiešal kartami aj pri výcviku pilotov. Výcvik prvých vedúcich skupín

V rámci regrutácie bez problémov uspel. Nasledoval 7-týždňový prijímač v Martine, potom 12-týždňový dôstojnícky kurz pre absolventov vysokých škôl v Liptovskom Mikuláši. „Po dôstojníckom kurze som už bol menovaný do hodnosti poručík a stal som sa súčasťou leteckej základne Sliač. Desaťmesačný špecializovaný letecký výcvik však pre vzdušné sily zabezpečovala súkromná spoločnosť z Trenčína, takže na Sliači som začal lietať až po jeho skončení.“

Väčšie nároky

Na lietadlách L-39 Albatros stihol odlietať 250 hodín, keď prišla informácia o možnosti preškoliť sa na F-16. „Spr-

Pri septembrovom predstavovaní prvej F-16 pre Slovensko

budeme mať k dispozícii tento rok v jeseň. No nakoľko sa zdržal nielen výcvik, ale o celý rok aj výroba lietadiel, Slovensko sa rozhodlo využiť tento čas veľmi efektívne. Rozšírením požiadavky na výcvik niekoľkých pilotov až na úroveň inštruktorov, čo je tretí stupeň výcviku poskytovaný v USA. „Inštruktorom

môže byť pilot so skúsenosťami vedúceho skupiny, ktorý má nalietaných minimálne 400 hodín. V zmluve sa pritom uvádza, že v počiatočnej fáze prevádzkovania nových lietadiel nám Američania budú na Slovensko posilať mobilný výcvikový tím, čo však, samozrejme, zvýši náklady. Keď budeme mať vlastných

inštruktorov, tieto dodatočné výdavky budú do značnej miery redukované. V tejto súvislosti je super, že zo 14 nových lietadiel dostaneme dve dvojseďové F-16, ktoré sú využiteľné na výcvik.“

Naši piloti v Arizone, Texase či Columbe a na iných základniach od januára 2020 do začiatku septembra 2023 už nalietali viac ako 2 800 hodín. Z toho 1 550 na F-16. Iste, napríklad Ukrajinci, predpokladajme, nebudú musieť byť stopercentní v leteckej angličtine, či vedieť všetko o americkom systéme lietania – ich priority v súčasnom vojnovom stave sú inde. Preto aj môžu rátať s podstatne kratším základným výcvikom ako je náš 2,5-ročný.

„Metodika výcviku našich pilotov je overená a perfektne spracovaná tak, že po jeho absolvovaní budú plne interoperabilní pri cvičeniach, resp. nasadení doma, aj v zahraničí a plnohodnotne bojovo použiteľní za všetkých podmienok a na všetky typy úloh ako príslušníci letectva jednej z krajín Severoatlantickej aliancie,“ zdôraznil plukovník gšt. Tomáš Novotný.

Napíňanie lietajúcich snov

Aj vedúceho katedry letovej prípravy Leteckej fakulty Technickej univerzity Košice Róberta Rozenberga, plukovníka v. z., priviedli k lietaniu chlapčenské sny. Teraz sa ich snaží pomôcť naplniť o dve generácie mladším kadetom.

Od roku 2017 u nás študujú v leteckých odbornostiach aj kadeti z Akadémie ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši, tento rok ich nastúpil v septembri po základnom vojenskom výcviku rekordný počet. Až 19,“ s potešením konštatuje docent Rozenberg. Muž, ktorý v roku 1983 maturoval na Vojenskom leteckom učilišti v Prešove a vysokú Vojenskú leteckú školu v Košiciach absolvoval o štyri roky neskôr so zameraním na pilotovanie prúdových lietadiel, pokračuje vo vyratú-

vaní: „Druhákov je jedenásť, tretíakov jedenásť, štvrtákov trinásť, piataci sú siedmi a ďalší siedmi v júni promovali a už slúžia na leteckých základniach.“ Dodajme, že spomedzi všetkých je osem žien.

Piloti, dispečeri, technici

„Tradície leteckého vzdelávania v Košiciach siahajú do roku 1959 a naša katedra letovej prípravy oslávila tento rok päťdesiatku,“ pripomenul R. Rozenberg. Jeho samotného si po promóciách nechali rovno v Košiciach, aby školil

Robert Rozenberg a genmjr. Robert Tóth

mladších pilotov. „Naša letecká fakulta pritom ako jediná na Slovensku ponúka komplexné vzdelávanie vo všetkých špecializáciách, ktoré sú potrebné na výkon funkcií na letiskách a v leteckých spoločnostiach,“ hovorí o svojej alma mater pilot, ktorý nalietal cez dve tisíce hodín

voti som bol trochu skeptický, že výcvik by mal byť až 3,5 roka. Nielen mne sa to zdalo byť veľmi dlho.“ Dnes hovorí, že ten čas ubehol veľmi rýchlo. Porovnáva, že koncepcia výcviku je v Amerike odlišná od tej u nás. „Doma ešte v istej miere pokračuje to, čo bolo predtým. Aj naša je v niečom dobrá, ale americká je rýchlejšia, dynamickejšia a na študentov má väčšie nároky.“ Vysvetľuje, že napríklad sa nelietalo toľko opakovaných cvičení, ako je v našich osnovách. Piloti v kratšom časovom slede dostávajú úlohy stále s vyššou a vyššou náročnosťou. „Veľa vecí je zameraných na základnú bojovú zostavu, ktorou je v prípade reálneho bojového nasadenia lietanie minimálne vo

dvojici. U nás sa veľa lietalo skôr samostatne.“

A boli situácie, keď musel aj on „zať zuby“? „Veľkou výzvou bol napríklad výcvik na centrážke. Trénuje sa na nej manéver preťaženia až do 9G. No to bola, takpovediac, iba epizóda. Dôležité je koncentrovať sa kontinuálne. Popri samotnom výcviku bolo náročné veľa študovať. Niekedy aj do neskorých večerov. Odniesla si to rodina. Inak to nešlo, ale napokon sme to zvládli.“

Inštruktorská výzva

Pred kapitánom M. je ďalšia výzva: „Dovtedy, kým prídu lietadlá, sa ešte vraciam do USA, kde na F-16 absolvujem inštruk-

torský kurz.“ Potom bude mať oprávnenie na rozšírenie oprávnení našich pilotov či na tzv. obnovu podmienok. „Tak označujeme situáciu, keď pilot napríklad pre práceneschopnosť alebo z inej príčiny dlhšie nelietal a do kokpitu sa môže vrátiť až pod dohľadom inštruktora. Perspektívnym cieľom je aj výcvik nových pilotov na F-16 čisto v našej réžii. Na to ale potrebujeme etablovať celý systém, čo istý čas potrvá.“ Je preto dôležité, že už teraz spracúvajú svoje poznatky z výcviku v USA aj formálne: „Implementujeme ich do príslušných výcvikových manuálov a návrhov predpisov tak, aby vyhovovali novému výcvikovému systému na nových lietadlách.“

Pavol Vitko

Vojak 2. stupňa Emil Holko a simulátor F-16

Vojak 2. stupňa Adam Jahoda a výcvik riadenia letovej prevádzky

na Delfínoch a Albatrosoch vrátane pôsobenia v dnes už legendárnej akrobatickej skupine Biele Albatrosy. Pridal aj stovku na vrtuľových lietadlách a katedru vedie osem rokov.

Keď sa pýtame na špecializácie prvákov, odpovedá kapitán Tomáš Siksa, ktorý je z Akadémie ozbrojených síl vyslaný do Košíc, aby všetkým tu študujúcim kadetom velil, koordinoval ich činnosť a pomáhal im: „V pilotných smeroch začína študovať jedenásť kadetov. Budúcich riadiacich letovej prevádzky je päť. V odbore inžinierska letecká služba sú prváci traja.“

A ako sa delia samotné špecializácie? Kpt. Siksa konkretizuje. „Pilotný smer sa delí na pilota taktického lietadla, dopravného lietadla a vrtuľníka. Riadiaci letovej prevádzky majú dve čísla odbornosti. Zjednodušene povedané, ide o klasické a bojové riadenie letovej prevádzky.“ A inžinierska letecká služba? „Opäť zjednodušene – prvý smer sú motorári a technici drakov. Tí druhí sú technici avionických systémov.“ Piloti a riadiaci letovej prevádzky študujú bakalársky stupeň na katedre letovej prípravy. Dva roky inžinierskeho štúdia sú pod vedením katedry manažmentu leteckej prevádzky. Budúci technici inžinierskej leteckej služby študujú bakalársky a inžiniersky stupeň na katedrách avioniky,

leteckého inžinierstva a leteckej technickej prípravy.

250 hodín a leť...

Popri štúdiu majú kadeti aj vojenský program. Začnime tým prvým, takzvané zeleným: „Dvakrát do týždňa v popoludňajších hodinách absolvujú kadeti teoretickú prípravu. Raz za mesiac, spravidla

Plukovník Štefan Acsai a aj „Jeho“ kadeti

v piatok, praktickú. Zabezpečujú ju inštruktori vyčlenení z AOS, ale garantom za túto oblasť v Košiciach je vedúci starší inštruktor rotmajster Martin Švida. V októbri a februári absolvujú týždňové blokové výcviky spolu s kadetmi z AOS. S nimi počas leta majú aj týždňový poľný výcvik spojený so strelbami,“ vyratúva kpt. Siksa. Aj „zelený“ výcvik sa čiastočne líši podľa odborností. Budúci lietajúci personál máva výcvik prežitia a špeciálnej telesnej prípravy po prípadnom nú-

dzovom opustení lietadla či padákovú prípravu. „Tento výcvik býva s už riadne slúžiacimi letcami. O to viac sa nadväzujú medzigeneračné vzťahy a buduje kolegalita,“ mieni kpt. Siksa, ktorý bol pred príchodom do Košíc v 51. krídle Prešov veliteľom čaty aj roty a na AOS vyštudoval ekonomiku a manažment obranných zdrojov.

A modrý, čiže špecializačný letecký výcvikový program? Docent Rozenberg poznamenáva, že škola zabezpečuje len teoretickú časť. „Civilní študenti si musia praktický výcvik platiť v súkromných leteckých školách.“ Nie je to práve najlacnejšia záležitosť. Len veľmi zhruba: na prvý stupeň oprávnenia, čiže Privat Pilot Licence, čo je skôr hobby úroveň, je nevyhnutné odlietať aspoň 40 hodín. Vychádza to asi na 10-tisíc eur. Aby mal letec spôsobilosť uchádzať sa v leteckej spoločnosti o pravé sedadlo ako druhý pilot, potrebuje mať za sebou 200 letových hodín. Pravdaže, v rámci viacerých presne stanovených úrovní. Cena? Okolo 70-tisíc eur. Aj kadetom pritom letecký výcvik zabezpečujú na základe tendrov vysúfažené súkromné letecké školy. No tak ako všetko ostatné, aj ten majú zadarmo. Plus minimálnu mzdu ako plat k tomu.

Kpt. Siksa konkretizuje, že budúci vojenský dopravný pilot nalieta do ba-

< ANKETA > < ANKETA > < ANKETA > < ANKETA > < ANK

Kadetov Akadémie ozbrojených síl, dnes štvrtákov a piatakov, vojakov 1. stupňa, ktorí študujú na Leteckej fakulte Technickej univerzity v Košiciach, sme sa spýtali, prečo sa rozhodli pre štúdium letectva a službu vo Vzdušných silách OS SR, ako sú spokojní so školou a v akej špecializácii by mali pôsobiť.

Robert Hepner, Sebedražie: Letectvo ma lákalo od malička a keď som zistil, že v Košiciach sa dá študovať za leteckého technika, a k tomu vo vojenskej uniforme, neváhal som. Som tu

spokojný nadpriemerne, mám všetko, čo k štúdiu potrebujem. Prijal by som azda ešte trochu viac praxe priamo na lietadlách, ale inak nie je čo vyčítať. I keď nateraz moja kariéra smeruje k pozemnému leteckému personálu, chcel by som byť palubným technikom na Spartanoch.

Emil Holko, Pohorelská Maša: Vojakom som chcel byť tak či tak, ale otec, ktorý v Košiciach kedysi vyštudoval ako vojak pozemné zabezpečenie letísk, ma motivoval, aby som

to skúsil u letcov. Prvé tri roky boli super. Všetky predmety ma bavili. Štvrtý a piaty rok študujeme viac manažment, je to tiež zaujímavé a viaže sa to k letectvu, no vnímam to trochu ako odklon od toho, na čo sa sústreďujem ja. Mal by som byť zaradený na letisko Sliač a lietať L-39 Albatros, neskôr možno aj F-16.

Stanislav Kravčák, Orlov: Ak ma vždy ma fascinovali lietajúce stroje, tie vojenské, najmä tie najrýchlejšie, dupľom. Škola je super, náš letecký výcvik išiel správnym smerom, hoci

aj ja by som v závere štúdia radšej ubral z manažmentu v prospech lietania. Vedenie školy a vzdušných síl však zrejme vedia, čo robia, takže to zvládneme! Mal by som byť pilotom taktického lietadla. Po L-39 by som rád pilotoval F-16.

Ukážka nácviku prístrojových postupov pilotovania dopravného lietadla voj. 2. st. Jozefa Matisa brig. gen. v. v. Ivanovi Bellovi

L-39 môžu byť predohrou k F-16

kalárskych promócií 160 hodín v jednomotorovom a 90 v dvojmotorovom lietadle. Pokračuje: „Stíhací pilot odlieta 240 hodín na jednomotorovom lietadle plus 10 hodín má akrobacie. Vo štvrtom a piatom ročníku dopravní a stíhací piloti absolvujú letecký výcvik už aj na vojenských letiskách v pôsobnosti Vzdušných síl OS SR. Vrtuľníkový pilot má 100 hodín na jednomotorovom piestovom vrtuľníku, 124 hodín na jednomotorovom turbínovom vrtuľníku a 26 na dvojmotorovom turbínovom vrtuľníku. To je tiež 250 výcvikových letových hodín.“ Potom už len slávnostné vyradenie a môžu získať ďalšie skúsenosti vo vojenských základniach.

Praktický výcvik majú aj riadiaci letovej prevádzky či technici. „Naša katedra leteckého inžinierstva má spôsobilosť vydávania osvedčení jednotlivých modulov pre technikov v prvom až treťom ročníku. Potom sa od štvrtého ročníka pripravujú v Stredisku prípravy leteckých odborností Vzdušných síl OS SR, ktoré sídli v Prešove,“ konštatuje doc. Rozenberg. „Tam absolvujú typový výcvik podľa schváleného personálneho zámeru,“ dopĺňa kpt. Siksa.

Výborná pre budúcich kolegov

Tretím z profesionálnych vojakov, ktorý sa o kadetov sa v Košiciach stará, je ve-

dúci starší poddôstojník rotmajster Peter Jurečko, ktorý vedie ich dochádzku, zabezpečuje stravu, oblečenie, vybavenie, cesty a všetky ďalšie služobné otázky. No i tak – vzhľadom na to, že oproti ostatným študentom majú kadeti navyše aj „zelený“ výcvikový program, nie je to na nich priveľa? Zvládajú?

„Vojenská kadeti patria medzi študentov, ktorí sú veľmi disciplinovaní, sú dobre motivovaní a to všetko sa prejavu-

Začiatky výcviku pilotáže vrtuľníkov

je najmä v študijných výsledkoch. Spomedzi všetkých patria do prvej štvrtiny,“ hodnotí profesor Miroslav Kelemen, ktorý pôsobí na katedre letovej prípravy a je aj poradcom dekana leteckej fakulty. „Pracuje sa s nimi veľmi dobre, som

rád, že na nich ako letec môžem byť hrdý. Ved' z najčerstvejších absolventov až traja skončili s červeným diplomom,“ usmeje sa tento brigádny generál v. v., tiež bývalý pilot, ktorý bol o. i. v rokoch 2008 až 2011 rektorom AOS v Liptovskom Mikuláši.

Pravda, stalo sa, že si jeden z kadetov už musel preniesť obhajobu bakalárskej práce na jeseň a jedna kadetka nemohla pokračovať zo zdravotných dôvodov, ale to je život.

„Vzájomná spolupráca našej AOS a Leteckej Katedry TUKE je vybudovaná na veľmi dobrých základoch a dlhoročných tradíciách. V budúcnosti bude určite pokračovať ešte v širšom rámci,“ avizuje plukovník gšt. Štefan Acsai, prorektor AOS pre vojenské veci. „Pri prijímaní kadetov v leteckých odbornostiach sa nám tento rok prvý raz podarilo naplniť a dokonca prekročiť smerné čísla. Je to veľmi dobrý signál do budúcnosti,“ spokojne konštatuje veliteľ Vzdušných síl OS SR generálmajor Róbert Tóth. Pokračuje: „Verím, že záujem bude ešte rásť a som presvedčený, že je odrazom dobrého študijného aj výcvikového programu našich budúcich kolegov, ako aj modernizácie našich vzdušných síl.“

Tému pripravil Pavol Vitko

Foto: autor, Jakub Neubauer, Martin Švida

ETA > < ANKETA > < ANKETA > < ANKETA > < ANKETA >

Jozef Matis, Rožňava: Keď som rozmýšľal o vysokoškolskom štúdiu, bratranec, ktorý si urobil leteckú licenciu, ma zbral na let. Bolo rozhodnuté! Školu hodnotím veľmi kladne,

dáva mi veľa priestoru na rozvoj, máme rôzne kurzy, praktické, teoretické, takže fajn. Po promóciách by som mal lietať na základni v Kuchyni turbolety.

Adam Jahoda, Spišská Nová Ves: Od malička ma bavilo pozerať sa na lietadlá a chcel som byť pilotom, no to mi zdravotne nevyšlo. Mal by som byť riadiacim letovej prevádzky,

aj to je fajn. V škole som spokojný, hoci by som vo štvrtom a piatom ročníku radšej oželel časť manažérstva v prospech koncentrovania sa na letectvo tak, ako bolo v prvých troch ročníkoch nášho štúdia. Zatiaľ to vyzerá tak, že budem zaradený do 2. brigády vzdušných síl vo Zvolene.

Tomáš Kolivoška, Záborské: Som hrdý, že idem v stopách otca, ktorý slúži vyše 30 rokov a je technikom vo vrtuľníkovom krídle Prešov. Škola ma baví, je na úrovni, má odborníkov, ktorí nás posúvajú vpred. Ešte to nie je isté, ale chcel by som byť leteckým technikom vrtuľníkov Black Hawk.

Matej Jednička, Žilina: Už v pätnástich som začal lietať v žilinskom aeroklube a keďže som postupne chcel lietať na niečom rýchlejšom a väčšom, moja voľba bola jasná. Škola je o. k., a lietať by som mal L-410 Turbolet, potom azda aj Spartan.

Patrik Hrebík, Prešov: Odkedy sa pamätám, lietanie ma fascinovalo, no potom som prešiel na hudbu a sústredil sa na violu. Napokon som rád, že pri výbere povolania vyhralo vojenské letectvo. Veľa času lietame, to ma baví, som spokojný. Budem slúžiť v dopravnom letectve.

Kazetová munícia na Ukrajine

Rozhodnutie USA o dodaní kazetovej munície na Ukrajinu vyvolalo mnohé protestné reakcie. Faktom však je, že jej použitie proti vojenským cieľom nie je nelegálne a od začiatku vojny ju používali obe strany. Kazetová munícia tiež čiastočne rieši problémy s dodávkami potrebného množstva klasických delostreleckých granátov.

Kazetovú muníciu tvorí kontajner s veľkým množstvom submunície v podobe malých bombičiek. Obal kazetovej munície sa rozpadne ešte vo vzduchu a rozptýli túto submuníciu tak, aby na zemi pokryla čo najväčšiu plochu. Používa sa najmä proti koncentráciám pechoty nepriateľa, ale dokáže ničiť aj obrnenú techniku. Tá má totiž zhora slabší pancier.

Ako prví použili kazetovú muníciu Nemci počas druhej svetovej vojny v podobe malých bômb SD-2. Tie v roku 1941 pri útoku na ZSSR najskôr zhadzovali masovo na letiská, aby tam ničili lietadlá odstavené na zemi. Neskôr ich používali proti skupinám vojakov, ale i proti civilným oblastiam. Už vtedy sa ukázalo, že veľké percento týchto dvojkilových bombičiek zlyhá a nevybuchne hneď pri dopade na zem. A to je problém doteraz.

Od roku 1943 začal kazetovú muníciu používať aj Sovietsky zväz. Išlo o bomby PTAB s hmotnosťou 2,5 kg. Skratka znamená protitanková letecká bomba. Najčastejšie ich používali lietadlá Il-2. Tie mohli nosiť štyri kazety, pričom v každej bolo 48 kusov týchto bômb. Bežne ich však napchali rovno do bombových šachiet týchto lietadiel. V tomto prípade ich Il-2 uniesol až 280. Po vypustení pokryli bomby pás široký 15 m a dlhý 200 m. Zhora prebýjali slabší pancier nemeckých tankov.

Problémom je zlyhávanie

Kazetová munícia sa rozšírila najmä počas studenej vojny, keď sa predpokladalo, že západné vojská budú čeliť masovým útokom sovietskej armády a jej spojencov. Na to, aby im účin-

ne čelili, nemali dosť delostrelectva. Preto bol vyvinutý pásový raketomet M270 MLRS, určený primárne na použitie kazetovej munície. Odpaľovacie zariadenie z neho dnes používa aj známy HIMARS.

Problémy s veľkým množstvom nevybuchnutej submunície však pretrvávali. Malé bombičky zlyhávajú najmä pri dopade na mäkkú pôdu. Takto môžu ostať ležať aj roky a ohrozovať civilné obyvateľstvo v bývalých vojnových zónach. Napríklad na Laos počas vietnamskej vojny zhodilo americké letectvo až

Americký bombardér B-1B Lancer zhadzuje kazetové bomby pri cvičení

Ukrajina používa kazetovú muníciu pre húfnice kalibru 155 mm

260 miliónov bombičiek z kazetovej munície – a z nich 80 miliónov nevybuchlo. Od roku 1973 zabili alebo zranili 7 000 ľudí a sú smrtiace dodnes.

Hoci nevybuchnutá submunícia môže ohrozovať aj vlastných vojakov pri postupe na dobyté územie, najčastejšie sú jej obeťami civilisti. Podľa medzinárodných humanitárnych organizácií až 98 % obetí neskorších výbuchov bombičiek z kazetovej munície tvoria civilisti. Až 27 % obetí sú deti. Ďalším problémom je, že kazetová munícia nie je presne navádzaná, ale pokrýva čo najväčšiu plochu na zemi. To ohrozuje obyvateľov v prípade použitia v zastavaných oblastiach.

Toto sú hlavné dôvody, pre ktoré v roku 2008 vznikla Konvencia o kazetovej munícii. Tá zakazuje použitie i výrobu takýchto zbraní a do dnešného dňa ju podpísalo 123 štátov. Neplatí však univerzálne a medzi štátmi, ktoré ju nepodpísali, je aj Rusko, USA a Ukrajina. Asi najviac kazetovej munície na svete má Južná Kórea, ktorá sa s ňou chce brániť v prípade masového útoku zo severu.

Na Ukrajine sa už používala

Rusko nasadilo kazetovú muníciu od prvého dňa vojny. Je zdokumentované jej použitie v husto zastavaných oblastiach – napríklad na sídliskách v Charkove či proti nemocnici vo Vuhledare. A napriek tomu, že kazetová munícia ako taká nie je medzinárodne zakázaná, takéto útoky na civilistov sú vojnovým zločinom.

Kazetovú muníciu použila aj Ukrajina, no v oveľa menšej miere. Je to aj výrazne horšie zdokumentované. Pravdepodobne využila staré zásoby zo sovietskych čias, a zrejme aj novú tureckú kazetovú muníciu. Z Turecka totiž Ukrajina získala raketomety TRLG-230, ktoré takúto muníciu používajú. Ich dodanie prebehlo v tajnosti vlani v lete a prevalilo sa až koncom minulého roka.

Nič z toho však nevyvolalo také búrlivé reakcie, ako oznámenie o dodaní kazetovej munície z USA – a to aj zo strany ich spojencov. Rozhodnutie sa podľa americkej administratívy nerodilo ľahko. Pretože sa však Západu stále nedarí rozbehnúť výrobu klasickej delostreleckej munície v potrebnom množstve, je na preklopenie tohto obdobia potrebná kazetová munícia. Jej použitie na Ukrajine má presné pravidlá.

Podmienky použitia

Kyjev sľúbil, že ju nepoužije proti Rusku a ani proti obývaným oblastiam. Použije ju len na bojisku, ktoré je beztak zamínované a po skončení vojny ho bude treba mechanicky odmínovať. Každé použitie presne zdokumentuje, aby sa vedelo, kde nevybuchnutú submuníciu hľadať. Podľa doterajších správ Ukrajina tieto podmienky dodržiava a do Washingtonu posila pravidelné hlásenia o použití tejto munície. Prvé správy o použití kazetovej munície na Ukrajine hovoria o jej veľkej účinnosti. Pri ruskom protiútoky stačia 2–3 granáty, ktoré časť vojakov zrania a útok sa skončí. Predtým by na jeho zastavenie boli potrebné desiatky výstrelov z diel a mínometov. Podobné je to aj pri ukrajinských útokoch na ruské pozície. Kazetovú muníciu používajú napríklad na spálenie kríkov v pásach lesa, v ktorých sú Rusi zakopaní. Zhorená vegetácia odhalí ich úkryty a tie sa potom horšie bránia.

USA majú k dispozícii viacero typov kazetovej munície. Ukrajine dodali granáty pre húfnice kalibru 155 mm. Náboj M483A1 obsahuje 88 kusov submunície, granát M864 s dlhším dostrelom obsahuje 76 kusov. Ide o submuníciu DPICM s dvojitém použitím proti pechote i proti vozidlám. Pri jej vývoji sa sústredili najmä na čo najväčšie zníženie chybovosti. DPICM má oficiálne mieru zlyhania menej ako 2,5 percenta, hoci v reálnych podmienkach to prípad od prípadu môže byť aj viac. Ani zďaleka sa to však neblíži k miere zlyhania sovietskej (a súčasnej) ruskej munície, ktorá sa pohybuje od 30 do 40 percent.

Ďalšie druhy americkej kazetovej munície môžu obsahovať ešte viac bombičiek. Letecká bomba CBU-87 napríklad obsahuje až 202 kusov submunície a rakety pre spomínaný M270 MLRS ich mohli obsahovať až 518 kusov. Tieto zbrane však USA na Ukrajinu zrejme nedodávajú.

Miroslav Barič

Ukrajinská polícia zdokumentovala použitie ruskej kazetovej munície aj v Kramatorsku

Kupujú transportné lietadlá

Austrália sa v júli rozhodla kúpiť 20 nových transportných lietadiel Lockheed C-130J Super Hercules. Potenciálny predaj týchto lietadiel a súvisiaceho vybavenia schválilo americké ministerstvo zahraničia už vlní v novembri, takže objednávke nestojí nič v ceste. Prvé stroje by mali dodať v roku 2027. Doplnia a čiastočne nahradia dvanásť starších lietadiel rovnakého typu C-130J, ktoré austrálske letectvo už používa.

Staršie C-130J malo aj britské kráľovské letectvo (RAF). Svojich 15 kusov sa však rozhodlo na konci júna úplne vyradiť, hoci sú ešte schopné prevádzky. Po tom, čo s nimi uskutočnilo rozlúčkové turné po krajine, ich RAF ponúklo na predaj. Briti sa rozhodli zjednotiť svoju techniku na typ Airbus A400M, ktorých majú už 22 kusov a do roku 2030 chcú získať ďalších šesť.

..... Miroslav Barič

Bulharské transportéry pre Ukrajinu

Bulharsko dodá Ukrajine sto obrnených transportérov BTR-60. Ide o staršie stroje sovietskej výroby. ZSSR dodal v rokoch 1962 až 1974 do Bulharska 900 týchto transportérov. Dodnes je v službe iba 20 z nich, no sto kusov bolo uložených v rezerve. A práve tie odoslali na Ukrajinu. Stroje sú vo verzii BTR-60PB, ktorá mala zlepšený motor, zameriavač a pancierovú ochranu. Osemkolesové vozidlo je vyzbrojené guľometom kalibru 14,5 mm vo vežičke. Spolu s ním je lafetovaný aj guľomet kalibru 7,62 mm. Pre hlavnú zbraň je k dispozícii 500 nábojov, pre ľahký guľomet 3 000. Transportér má dvojčlennú posádku a prepraví ďalších osem vojakov. Je dlhý 7,56 m a má hmotnosť 10,3 t. Maximálna rýchlosť je 80 km/h na ceste. Dokáže tiež plávať rýchlosťou 10 km/h.

Vipery sú už v Česku

Americké transportné lietadlo C-17 Globemaster doviezlo v júli na 22. základňu vrtuľníkového letectva v Náměšti nad Oslavou prvé dva vrtuľníky AH-1Z pre českú armádu. Stroje prišli v čiastočne rozloženom stave. Po zmontovaní a potrebnej certifikácii ich v auguste absolvovali prvé lety na českom území. Do konca septembra z USA prišli ďalšie štyri stroje vrátane prvej helikoptéry UH-1Y Venom.

Česko si v roku 2019 objednalo osem viacúčelových transportných vrtuľníkov Bell UH-1Y Venom a štyri bojové helikoptéry AH-1Z Viper. Minulý rok sa USA rozhodli darovať Česku ďalších šesť bojových a dve transportné helikoptéry ako náhradu za vojenskú pomoc pre Ukrajinu. Česko tak bude mať po desať kusov z každého typu. O stroje AH-1Z Viper má záujem aj Slovensko.

Foto: Armáda ČR

Turecké vežičky na ukrajinskej technike

Na Ukrajine sa objavili turecké systémy SARP Dual. Ide o diaľkovo ovládanú vežičku s modulárnou konštrukciou a dvomi ramenami. V nich sa dajú podľa typu misie zamieňať zbrane – od ľahkého guľometu až po 40 mm granátomet. Ukrajinci ju používajú na protiletadlové účely, najmä na ochranu inej techniky pred útokmi dronov. V tomto prípade je v jednom ramene guľomet kalibra 12,7 mm a v druhom guľomet kalibra 7,62 mm. Pre ťažký guľomet je k dispozícii 500 nábojov, pre ľahký guľomet je zásoba munície 1 500 kusov. Na Ukrajine sa systémy SARP Dual objavili namontované na sovietskych pásových vozidlách MT-LB a neskôr aj na amerických transportéroch M113. V oboch prípadoch ide o staršiu techniku, ktorá sa hodí na takéto pomocné účely.

Slovinsko kupuje vrtuľníky i lietadlá

Slovinsko rozbehlo na roky 2023 až 2026 ambiciózný program na získanie nemeckého protivzdušného systému IRIS-T a 106 osemkolesových obrnených vozidiel KTO Rosomak z Poľska. V júli tento program ešte rozšírilo. Chce kúpiť šesť ľahkých viacúčelových vrtuľníkov za 195 miliónov eur. Tie majú dodať do roku 2027 a nahradia osem starších strojov Bell 412. Po roku 2028 sa plánuje nákup ďalších transportných vrtuľníkov strednej kategórie. Okrem toho Slovinsko za 159 miliónov eur kúpi druhé transportné lietadlo C-27J Spartan. Jedno už objednalo v roku 2021 a jeho dodanie očakáva tento rok. Slovinská armáda tak nákupmi helikoptér a lietadiel rozvinie svoje transportné schopnosti.

Prvé tanky v Pobaltí

Pobaltské štáty doteraz nemali ani vlastné tanky. Litva teraz chce kúpiť 54 strojov Leopard 2A8 z Nemecka. Náčelník štábu, generálporučík Valdemaras Rupšys, povedal, že jeden prápor mechanizovanej pechoty litovskej armády sa zmení na tankový prápor. Ten sa stane základom novej divízie, ktorá bude mať vo výzbroji aj bojové vozidlá pechoty. Tie budú tiež nemecké, osemkolesové stroje Boxer. Litva ich už má 89 a rokuje o nákupe ďalších 120. Boxer je v litovskej verzii vyzbrojený

diaľkovo ovládanou vežou Rafael Samson izraelskej výroby. Tá nesie kanón kalibra 30 mm, guľomet kalibra 7,62 mm a protitankové rakety Spike-LR s dosahom 4 km.

Tank Leopard 2A8 sa ešte len vyvíja a od súčasnej najnovšej verzie 2A7 sa líši napríklad tým, že má mať izraelský systém aktívnej ochrany Trophy a zlepšené senzory na prehľad o situácii okolo vozidla. Výzbroj predstavuje 120 mm kanón s dĺžkou hlavne 55 kalibrov.

Aj povstanci na ulici

Okupanti vo Zvolene

Za svoje protiokupačné postoje a činy začiatkom takzvanej normalizácie v 70. rokoch minulého storočia prepustili z armády približne 12-tisíc ľudí, z nich asi 1 400 na Slovensku. Vráťane desiatok účastníkov protifašistického odboja.

Ich, ako aj ďalších vojakov a zamestnancov vojenskej správy, ktorí boli v rokoch 1948 až 1989 politicky perzekvovaní, zastupuje Združenie vojenskej obrody Slovenska (ZVOS), ktoré malo v auguste v bratislavskom Klube MO SR svoju celoštátnu konferenciu. Minister obrany Martin Sklenár, ktorý ich prišiel pozdraviť, uviedol, že aj títo vojaci sú súčasťou histórie ozbrojených síl a dôkazom, že armáda bola v minulom režime zneužívaná na politické ciele. „Agresia a okupácia prináša utrpenie, bolesť a nenahraditeľné škody na slobode, demokracii a ľudských životoch. Preto je dôležité vybrať si spojenectvo na základe rovnakých hodnôt a nie na základe sily,“ uviedol minister. „Nechceme sklamať pamiatku statočných vojakov, ktorí doplatili na odpor voči okupácii vojskami Varšavskej zmluvy. Kým žijeme, ich posolstvo budeme niesť aj naďalej,“ povedal predseda ZVOS MUDr. Svätopluk Kusala, CSc., plukovník v. v.

Podplukovník kuričom

Niektoré príbehy perzekvovaných vojakov sme predstavili už v augustovom čísle Obrany. Dodajme, že ani nespochybniteľné zásluhy z protifašistického odboja a plná hrud' vyznamenaní nezachránili pred prepustením z armády tých vojakov, ktorí sa v roku 1968 postavili proti invázii vojsk Varšavskej zmluvy a okupácii Československa komunistickou Moskvou. V druhej svetovej vojne síce bojovali po boku sovietskej armády, ale keďže ju v roku 1968 označili za ar-

mádu okupantov, ostali bez uniformy. Normalizačná moc ich potrestala stratou povolania a preradením do kategórie politicky nespoľahlivých občanov druhej kategórie. Napríklad povstalec Pavel Bireš z Kordíkov bol z armády prepustený za svoje protiokupačné postoje ku koncu roka 1970 v hodnosti kapitán z funkcie zástupcu veliteľa roty. Potom si našiel prácu ako strojný zámočník. Rehabilitovaný bol v roku 1991 v hodnosti podplukovník. Ing. Koloman Čížmarovič sa zúčastnil protifašistického odboja v SNP ako partizán. Z armády ho prepustili 31. januára 1971 v hodnosti podplukovník z funkcie náčelníka technického oddelenia v štábe Civilnej obrany Slovenska. Podarilo sa mu získať prácu ako stavebný dozor, rehabilitovaný bol v roku 1990 v hodnosti plukovník. PhDr. Jozef Diamant sa narodil vo Fresnes vo Francúzsku. Od 1. 9. do 25. 12. 1944 bojoval v partizánskej bri-

Martin Sklenár a Svätopluk Kusala

gáde Za slobodu Slovanov. Z armády ho prepustili 31. 10. 1974 z pozície náčelníka štábu Automobilového práporu vo Vrútkach v hodnosti podplukovník pre nesúhlas s okupáciou ČSSR vojskami Varšavskej zmluvy. Po prepustení pracoval ako inšpektor v obchodnej organizácii a ako kurič v bansko-bystrickom Dome kultúry. Rehabilitovaný bol 3. 6. 1991 v hodnosti plukovník. Proti fašis-

Protesty v Rožňave

Albín Makovník cez vojnu a v roku 2006

tom dokonca už ako partizán v Odese bojoval Ferdinand Híkl z Ružomberka. Od mája 1944 bol príslušníkom 1. čs. armádneho zboru v ZSSR. Po nesúhlase s okupáciou mu nepomohol ani Rad červenej hviezdy, Rad vlasteneckej vojny 2. st., medaila Za službu vlasti, Za víťazstvo nad Nemeckom či Pamätná medaila k 20. výročiu oslobodenia a k 20. výročiu SNP. Z armády ho prepustili 31. 12. 1971 z funkcie sekretára komisie obrany v Čadci. Uchytil sa v Zberných surovinách v Žiline. Rehabilitovaný bol v roku 1991 v hodnosti plukovník. Aj Dušan Slavkovský z Vydrníka bol držiteľom vyznamenani Čs. vojnový kríž, Rad SNP I. triedy, Za chrabrosť, Za zásluhy o obranu vlasti, Rad červenej hviezdy, Čs. vojnová pamätná medaila so štítkom SSSR, Pamätná medaila k 20. výročiu SNP, či sovietskej medaily Za víťazstvo nad Nemeckom. Počas SNP bol veliteľom pešej čaty v Haluzického prápore a bojoval tiež v 1. čs. zmiešanej leteckej divízii v ZSSR. Z armády ho prepustili 31. 10. 1971 v hodnosti podplukovník z funkcie veliteľa Strednej odbornej leteckej školy v Košiciach a živil sa ako vrátnik či vychovávateľ v internáte. Rehabilitovaný bol v roku 1991 v hodnosti plukovník in memoriam.

Nie som vlastizradca

Spomedzi protifašistických bojovníkov neboli za svoje protiokupačné postoje potrestaní iba profesionálni vojaci. Napríklad Albín Makovník, príslušník elitnej 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády v ZSSR a bojovník na Dukle aj v SNP, si zásluhy Červenej armády pri oslobodení našej krajiny cez druhú svetovú vojnu vážil. Okupáciu v roku 1968 však vnímal ako okupáciu. Jednoznačne ju odmietol. Zavolať ho pred previerkovú komisiu. Bol odbojár, partizán a robotník – o to viac chceli, aby svoj postoj odvolal. Aby podpísal súhlas so vstupom vojsk Varšavskej zmluvy. Inak ho vylúčia zo strany a „nebude s ním dobre“. No rodák z Tureckej bol hrdý chlap. „Tak som im povedal, že ak by som im podpísal súhlas s okupá-

ciou, bol by som vlastizradca, ako sú aj oni. Veru, rýchlo ma vyhodili za dvere, aj zo strany. Ale neodvolal som...“ Medzi rokmi 1970 – 1989 počas normalizácie Albína Makovníka už na čestné tribúny medzi odbojárov nepozývali. Opätovného uznania sa dožil až s príchodom demokracie po roku 1989.

Porcelánové prasiatko

Vojenská intervencia do Československa v roku 1968 a obdobie takzvané normalizácie v spoločnosti a armáde

je i na Slovensku témou systematického bádania viacerých historikov. Vráťane tých vojenských – napríklad Miroslava Púčíka, Alexa Maskalíka či ďalších. V slovenských pomeroch sa však ešte nikto rozsiahlejšie nevenoval osudom perzekvovaných vojakov. Ich príbehom, poníženiu za to, že boli statoční, ich snahe o prežitie aj v pozíciách hlboko pod úrovňou ich vzdelania a intelektu, ako aj o ich úspechoch či neúspechoch v rámci reaktívácie po roku 1989. Azda prvým komplexnejším pokusom je 236-stranová kniha formátu A4 s názvom Porcelánové prasiatko. Jej podtitul je Osudy našich vojakov, ktorí trpeli za to, že okupáciu Československa v roku 1968 odmietli

ako tzv. bratskú pomoc. Tých osudov je 25. Sú súčasťou jednotlivých kapitol s názvami ako napr. Okupanti, tiahnite domov!, Votrelcov a agresorov nikto nevíta, Zbrane neodovzdáme!, Kamarátska vodka verzus okupačné tanky, Mať poruke zbraň, asi sa vtedy odbachnem, S prepustením som sa vyrovnal skôr, ako keby som sa musel pretvarovať, že súhlasím s okupáciou či Rádiolokátory mal vystriedať za asfalt a sliepky. Ďalšie desiatky osudov sú v knihe spomenuté na kratšej ploche.

No nielen to. Na pozadí týchto príbehov, akoby v druhej línii, prináša Porcelánové prasiatko aj vývoj politických udalostí a diania v spoločnosti a v armáde, ktoré súviselo s okupáciou. Spomeňme napríklad kapitoly Chronológia vojenského pokorenia, Výsadkári nachystaní na boj, Princíp odseknutej hlavy, Aj povstanci na ulici, Sovietska armáda v Československu, Samovraždy ako najsmutnejšie riešenia, Ženské obete a slzy, Lekári: biely plášť im nezobrali, uniformu áno, Tank T-54 ako symbol okupácie či Odsun sovietskych vojsk. Publikáciu vo Vojenskej podpornej nadácii vydal šéfredaktor Obrany Pavol Vitko, obsahuje 380 fotografií, ilustrácií a dobových dokumentov a štvorstranové resumé je v 11 jazykoch. Vyšla aj s finančnou podporou z dotačného systému MO SR.

A prečo sa volá Porcelánové prasiatko? Jeden z dôstojníkov sa po prepustení z armády dostal spolu s rodinou do veľkej finančnej núdze. Až tak, že svojim deťom musel rozbiť porcelánové pokladničky. Porcelánové prasiatka. Bol to pre neho symbol maximálneho profesionálneho poníženia a ľudského sklamaní. „Vráťane toho, že moje sny o socializme s ľudskou tvárou boli spolu s príchodom okupačných vojsk rozbité na márne kusy – tak ako porcelánové pokladničky mojich detí,“ povedal dôstojník Zdeněk Král z Popradu, vtedy nadporučík, dnes podplukovník vo výslužbe.

Pavol Vitko • Foto: Ivan Kelement, archív Ústavu pamäti národa a autor

Stuhy na zástavách

Prezidentka SR Zuzana Čaputová počas slávnostného nástupu 7. septembra pri príležitosti premenovania útvarov Ozbrojených síl SR prišla stuhy na bojové zástavy desiatich vojenských útvarov. Stuhami bordovej a bielej farby dekorovala prezidentka bojové zástavy 81. krídla Sliač, 51. krídla Prešov, 46. krídla Kuchyňa, 2. brigády vzdušných síl Zvolen, 11. brigády vzdušných síl Nitra, 45. opravárenského práporu Martin, 21. samohybného delostreleckého oddielu Michalovce, 103. práporu radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Rožňava, 21. mechanizovaného práporu Trebišov a 91. ženijného pluku Sereď.

Vojenský výbor NATO

Náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generál Daniel Zmeko sa zúčastnil na konferencii Vojenského výboru NATO v nórskom Osle na pozvanie náčelníka nórskeho ozbrojeného generála

Eirika Kristoffersena. Hlavnou témou rokovania bolo posilnenie stavu a úrovne obrany a odstrašovania Aliancie v kontexte zabezpečenia kolektívnej obrany NATO voči možným hrozbám a výzvam v nadväznosti na závery nedávneho summitu NATO vo Vilniuse. Na záver vojenský výbor potvrdil predĺženie mandátu súčasného predsedu admirála Roba Bauera z Holandska o šesť mesiacov a zvolil jeho nástupcu – talianskeho admirála Giuseppe Cavo Dragoneho. Budúce výjazdové rokovanie Vojenského výboru NATO vo formáte náčelníkov generálnych štábov sa uskutoční v septembri 2024 v Českej republike.

Výmena v Centre výnimočnosti

Trenčianske Centrum výnimočnosti NATO pre oblasť odstraňovania výbušných prostriedkov NATO EOD COE má nového riaditeľa. Stal sa ním plukovník František Mihalovič, ktorý vystriedal doterajšieho riaditeľa plukovníka Róberta Császára. Na slávnostnom ceremoniáli sa zúčastnil aj minister obrany Martin Sklenár, ktorý poďakoval plk. Császárovi za doterajšiu vynikajúcu prácu a plk. Mihalovičovi zaželal veľa úspechov.

- 14. tankový prápor Trebišov si prevzal piaty a šiesty tank typu Leopard 2A4. Tie sú súčasťou daru – pätnástich tankov tohto typu od Nemecka ako náhrady za 30 kusov bojových vozidiel pechoty BVP-1 darovaných Ukrajine. V priebehu augusta 2023 bol doručený aj kompletný balík munície pre tanky Leopard 2A4, pričom v septembri bude dodaný aj balík náhradných dielcov. Všetky tanky prešli komplexnou opravou v spoločnosti Rheinmetall Landsysteme GmbH.
- V priestoroch Vojenskej polície Trenčín sa uskutočnilo stretnutie zástupcu riaditeľa Vojenskej polície SR plukovníka Mariána Kudláča a zástupcu náčelníka Vojenskej polície Českej republiky. Výsledkom je plán bilaterálnej spolupráce Vojenskej polície SR a Vojenskej polície ČR na rok 2024.
- Na pozvanie veliteľa Vzdušných síl Armády Českej republiky generálmajora Petra Čepelku navštívil veliteľ Vzdušných síl OS SR generálmajor Róbert Tóth 22. základňu vrtulníkového letectva v Náměšti nad Osavou, Centrum leteckého výcviku v Pardubicích, 24. základňu dopravného letectva Praha Kbely a Veliteľstvo Vzdušných síl Armády Českej republiky v Prahe. Slovenská delegácia rokovala s predstaviteľmi spoločností LOM Praha a AERO Vodochody.
- Akadémiu OS SR v Liptovskom Mikuláši navštívil veľvyslanec USA v SR Guatam Rana a vojenský a letecký pridelenec USA akreditovaný v SR podplukovník Jonathan J. St Peter.
- V Trenčíne sa konalo štvordňové rokovanie riadiaceho výboru aliančného projektu MNMPBAT, združujúceho vojenské polície Českej republiky, Gruzínska, Chorvátska, Poľska a Slovenska.
- V Posádkovom klube Trenčín sa konalo odborné zhromaždenie pracovníkov MO SR poverených prevenciou kriminality.
- Na 28. ročníku Medzinárodného vojenského výstupu na Kriváň sa okrem slovenských vojakov vrátane náčelníka Generálneho štábu OS SR generála Daniela Zmeko zúčastnili tiež príslušníci Mnohonárodnej bojovej skupiny NATO dislokovanej na Slovensku.
- 56 dôstojníkov rezortu obrany nastúpilo do 21. vyššieho veliteľsko-štábného kurzu v Centre vzdelávania Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika.
- V Centre výcviku Lešť sa uskutočnil 10. ročník súťaže v horskej cyklistike, na ktorom sa zúčastnilo 101 príslušníkov slovenských rezortov obrany, vnútra a spravodlivosti a vojaci Mnohonárodnej bojovej skupiny NATO na Slovensku.
- V českom vojenskom priestore Libavá sa konal X. ročník súťaže prieskumných hliadok Recce Patrols 2023. Súťažili aj dve slovenské družstvá zo 65. prieskumného práporu Prešov. V náročnej konkurencii obsadili štvrté a deviate miesto.
- Slávnostný nástup v priestoroch Základne výcviku a mobilizačného dopĺňovania Martin ukončil prvý kurz vojenskej autoškoly na vodičské oprávnenie skupiny B. Veliteľ pozemných síl generálmajor Ivan Pach vyjadril spokojnosť s tým, že sa po takmer dvadsiatich rokoch podarilo obnoviť vojenskú autoškolu.
- V Londýne sa 11. – 15. septembra uskutočnil výročný kongres Európskej komisie pre bezpečnosť cestnej premávky v ozbrojených silách ECRAF, ktorej členom je od roku 2005 aj Slovenská republika. Zúčastnilo sa na ňom 28 odborníkov z oblasti bezpečnosti premávky vojenských vozidiel zo 14 európskych krajín, vrátane dvoch príslušníkov Vojenskej polície SR.

Cadet Leadership Development Training

V rámci projektu ERASMUS+ sa uskutočnil výcvik v module Military Leadership B, ktorý organizovali cyperské ozbrojené sily a viedli ho inštruktori z rakúskej vojenskej akadémie pod vedením pplk. Marcusa Hornofa, spolu s inštruktormi zo zúčastnených vojenských akadémií.

Za Akadémiu ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika sa na kurze ako inštruktor zúčastnil kpt. Richard Liška z katedry vojenskej taktiky a operačného umenia, ako frekventanti poslucháči 5. ročníka voj. 1. st. Filip Slatkovský a voj. 1. st. Patrik Bandžák. Do výcviku sa zapojili frekventanti jedenástich národností a komunikačným jazykom bola angličtina.

Cieľom kurzu bolo zlepšenie vodcovských schopností, zamerané na adaptabilitu na zmenenú situáciu, rozhodovacie, komunikačné a organizačné schopnosti. Kurzu predchádzala príprava v podobe e-learningu na zvládnutie základných vojenských princípov pri plánovaní útočných operácií, zakončená vstupným testom.

Frekventanti pracovali v piatich tímoch s inštruktormi. Tí vydávali rozkazy (vstupné scenáre/úlohy) a účastníci prezentovali výsledky svojich prác. Tréning sa odvíjal v rýchлом tempe s častou zmenou priestoru a situácie. Zámerom bolo motivovať účastníkov k prijímaniu rozhodnutí pod časovým tlakom a s nedostatkom informácií, a tým zlepšovať ich rozhodovacie a vodcovské schopnosti. Záverečné dva dni výcviku sa konali s technikou a zbraňami.

„Kurz splnil svoj cieľ a kadeti si overili na vlastnej koži, o čom je vojenské vodcovstvo. Potvrdili si, že medzinárodná spolupráca pri riešení konfliktov je nevyhnutná, s čím je spojená jazyková pripravenosť, akceptovanie rôznych štýlov vedenia a riadenia a národných zvyklostí,“ zhodnotil kpt. Richard Liška.

Text a foto: AOS

MEDAILA ZA STATOČNOSŤ

Vyznamenanie Medaila Za statočnosť bolo zriadené v roku 2000 na ocenenie výkonu štátnej služby, záslužného činu alebo spolupráce s Ozbrojenými silami Slovenskej republiky pri plnení úloh, podpore a rozvoji Ozbrojených síl SR. Medailu udeľuje prezident Slovenskej republiky.

Popis vyznamenania:

Vojenská medaila má kruhový tvar, je dvojstranná a nemá stupne.

Na averze je štátny znak Slovenskej republiky žltého kovu, ktorý je položený na kruhovom disku. Disk je prekrytý tvarom typu gréckeho tlapovitého konvexného kríža a v jeho strede je kruhový výrez, cez ktorý štátny znak plasticky vystupuje. Cez polkruhové výrezy medzi ramenami kríža prečnieva kotúč disku, ktorý je zdobený rozetou z lipových listov. Reliéf kríža plynulo mierne stúpa od okrajov ramien k stredu, čím tak tvorí pomyselnú schránku pre disk, ktorý je v ňom uzatvorený.

z bieleho kovu s priemerom 9 mm.
Autorom medaily je Peter Valach.

Reverz je podobný ako averz medaily, ale s tým, že nemá stredový otvor a vnútorný disk je hladký, bez ozdoby. Na kríži je vodorovný text v štyroch riadkoch uvedený majuskulným písmom, v prvom ZA, v druhom STATOČNOSŤ, v treťom PREZIDENT a vo štvrtom riadku SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Pod textom je miesto na matričné číslo.

- Stuha je široká 38 mm, biela s tromi vertikálnymi tmavočervenými pruhmi, z ktorých druhý pruh ide stredom stuhy. Zloženie farieb je biela-červená-biela-červená-biela-červená-biela. Pruhy sú široké 15,25 – 1,5 – 1,5 – 1,5 – 1,5 – 15,25 mm.

- Stuzka je rovnakej farby ako stuha, je široká 38 mm, vysoká 10 mm. Na pravej strane stužky je miniatúra averzu medaily

Dr. Imrich Purdek, PhD.
Vojenský historický ústav

Ako vojenčili rímski legionári

V najstaršej dobe v Ríme rukovali do vojny všetci zbraneschopní muži. Plnoprávny rímsky občan (*cives Romanus*) mal v rámci politických práv nielen právo slúžiť vo vojsku, ale aj povinnosť konať vojenskú službu. Vojenské odvody, ktorých základom bolo pozemkové vlastníctvo, boli vzhľadom na zbedačovanie drobných roľníkov čoraz ťažšie. Pôvodne musel každý občan vo veku od 17 do 46 rokov v prípade vojny nastúpiť do vojska. Pešiaka mohli povolať na 20 výprav či ťažení, jazdca na desať.

Významné reformy

Až na sklonku 2. storočia pred n. l. nastala podstatná zmena, keď senát dovolil konzulovi Gaiovi Mariovi zaradiť do vojska všetkých občanov, ktorí sa prihlásili, teda aj nemajetných občanov bez cenzu (*proletarii*), čo sa potom stalo pravidlom. Marius tiež zmenil zloženie rímskej légie a zvýšil jej početný stav až na 6 000 mužov. Reforma z dovtedajšieho miličného rímskeho vojska vytvorila námezdnú armádu vojakov z povolania, pre ktorých rozhodujúcou okolnosťou nebola sláva Ríma a rozširovanie jeho moci, ale výška zľodu a vidina vojrovej koristi. Výstroj, výzbroj a žold legionárom poskytoval štát. Keď legionár odslúžil spravidla 20 rokov, mohol odísť do výslužby a ako veterán dostal za odmenu peniaze a pôdu na usadenie sa.

Za cisára Augusta (27 pred n. l. – 14 n. l.) sa uskutočnila ďalšia reorganizácia. Znížil sa početný stav armády. Tým

sa zvýšila jej bojaschopnosť, lebo z vojska dobrovoľníkov sa vytvorila profesionálna armáda. Légia mala 10 kohort, kohorta (v sile 450 – 500 mužov) mala 3 manipuly a manipul (zhruba 150 – 200 mužov) dve centúrie (stotiny, každá po asi 80 mužov) a 4 oddiely jazdy, čiže celkovo asi 5 600 mužov a navyše aj oddiely veteránov. Celkove bolo v zbrani 28 légii, po porážke v Teutoburskom lese sa ich počet znížil na 25. Tri légie (XVII., XVIII. a XIX.) zničené v Teutoburskom lese už nikdy neboli obnovené.

Koncom 3. storočia, keď sa už Rímska ríša dávnejšie ocitla v defenzíve, cisár Dioklecian (284 – 305) prebudoval armádu, aby bola schopná jednak čeliť útokom zvonka a jednak zabezpečiť vnútornú stabilitu a bezpečnosť štátu. Preto podstatne znížil početný stav každej légie, zvýšil však ich počet, takže rímska armáda mala okolo pol milióna mužov. Légie boli dislokované po celej dĺžke hraníc a všade boli vybudované pohraničné pevnosti. Cisár zriadil aj nevelmi početnú, no pohyblivú elitnú armádu, ktorá ho trvalo sprevádzala, takže mohol podľa potreby rýchlo a účinne zasiahnuť v ohrozených oblastiach.

Veliteľský zbor

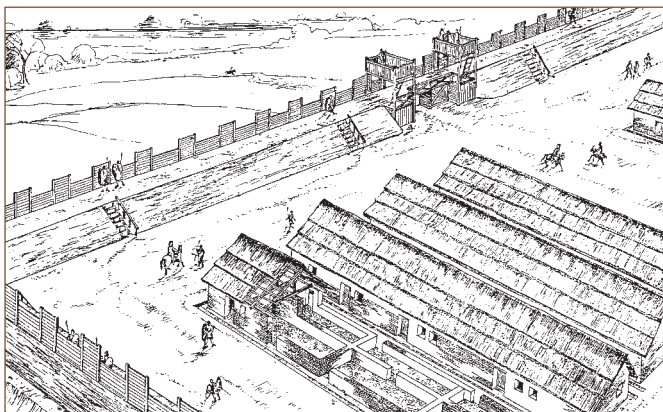
Légii pôvodne velil konzul alebo prétor, po zvýšení počtu légii bol veliteľom légie legát, ktorý mal k dispozícii štáb šiestich vojenských tribúnov a ako nižších dôstojníkov 60 centúriov. Spomedzi ďalších významných príslušníkov légie na čime stáli kvestori, ktorí mali

na starosti administratívu, plánovanie a tylové zabezpečenie. Najstatočnejší legionár zvaný *aquilifer* niesol do boja znak légie – strieborného orla. Štandardu či insigniu manipulu v podobe žrde so vztyčenou rukou a vyzdobenú zástavkami, kovovými kotúčmi, vencomi niesol zástavník zvaný *signifer*. Nošiči orla a insignií, ako aj trubači mali cez prilbu, ramená a chrbát prehodené kožušiny z divokej zveri, čo im dodávalo bizarný výzor.

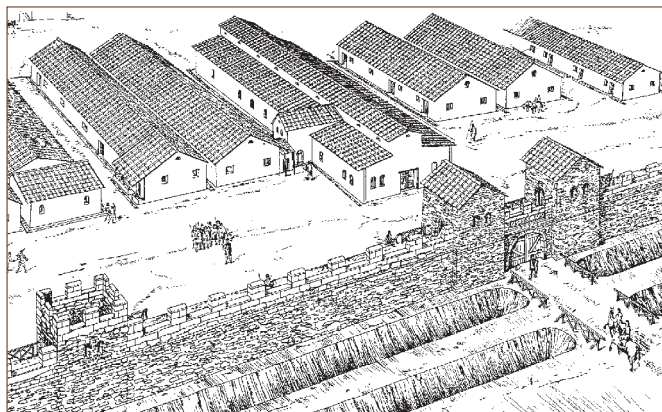
V rímskom vojsku bojovali aj viaceré inoetnické samostatné či zmiešané jednotky, najmä ľahká pechota, ktorá nebola pevnou súčasťou légii. Z Kréty boli lukostrelci, z Baleárskych ostrovov prakovníci, Numidia tvorili ľahkú pechotu a z Germánov sa najímali peši bežci.

Pohraničné kmene dodávali pomocné zbory, provincie a mestá pešie a jazdecké jednotky s rôznym počtom. V provinciách vypomáhali spojenecké zbory, zložené z príslušníkov miestneho etnika. Významnú zložku pozemnej rímskej armády tvorila posádka v Ríme. Mala 10 kohort cisárskej gardy na ochranu cisára v jeho paláci (*cohortes praetoriae*), ďalej 3 kohorty mestskej bezpečnostnej služby a 7 kohort strážnej, protipožiarnej a nočnej služby.

Rekonštrukčná hypotetická kresba drevozemného rímskeho tábora v Iži; v južnej časti kasárenské baraky postavené z nepálených tehál. Opevnenie tvorili zemné valy a drevená hradba. Nakreslil Pavol Šima-Juriček.

Hypotetická kresbová rekonštrukcia západného opevnenia a vnútornej zástavby kamenného rímskeho kostola v Iži. Pred hradbami boli vyhlbené dve priekopy, vstupné brány chránili dve postranné veže. Autor kresby Pavol Šima-Juriček.

Výstroj a výbroj

Napriek istým zmenám v priebehu času možno konštatovať, že legionári mali spravidla rovnaké oblečenie, teda vlastne legionársku rovnošatu. Skladala sa z vlnenej tuniky, ktorá sa obliekala priamo na telo, poľného vlneného pláštá zopnutého na pravom pleci sponou; plášť sa však v boji nenosil. Od Keltov sa legionári naučili používať dlhé nohavice, ktoré nosili v zimnom období alebo v chladnejších oblastiach, kde slúžili. Ako obuv používali šnurovacie sandále so silnou koženou podrážkou spevnenou kovovými cvočkami.

Ako ochrannú zbroj používali peší legionári najprv koženú vestu zosilnenú kovovými plátmí, ktorú časom nahradil pancier. Najčastejšie a najdlhšie sa nosila krúžková košeľa, v 1. storočí sa objavila lamelová zbroj (lorica segmentata), ktorú tvorili železné navzájom pospájané menšie pásy. Ochranou hlavy bola spočiatku kožená prilba, no postupne prešla do výbroje kovová prilba s líčnicami, spravidla ju zdobil chochol z purpurových alebo čiernych pier. Centúriovia nosili na prilbe priečny chochol a ako znak veliteľskej právomoci palicu. Ochrannú zbroj legionára dopĺňal rôzne tvarovaný a pestro pomaľovaný štít s puklicou.

Hlavnou útočnou zbraňou legionára bol meč (gladius), ktorý bol skôr kratší (50 – 60 cm), v 3. storočí ho nahradil dlhý meč zvaný spatha. Meč sa nosil na opasku na pravom boku, na ľavom zasa dýka. Dôležitou súčasťou výbavy legionára boli aj oštepky; spravidla mal dva, a to ľahší vrhací oštep, ktorým začínal útok z väčšej vzdialenosti, a ťažký oštep (kopiju) na hod a boj zblízka.

Každý legionár niesol za pochodu okrem svojej vlastnej výbroje o hmotnosti takmer 20 kg aj potraviny na jeden až dva týždne, rôzne náradie a koly na stavbu palisád. Po skončení denného pochodu si vojaci museli ešte vybudovať opevnený tábor, v ktorom nocovali. Medzi ich ďalšie nevojové

povinnosti patrila úprava ciest, stavba poľných opevnení či mostov.

Limes Romanus

Už na konci 1. storočia začali Rimania budovať ucelený obranný systém na dunajskej hranici – limes Romanus. V stredoeurópskom priestore popri hlavných vojenských táboroch légii (castra), ktorými boli Vindobona (Viedeň), Carnuntum (Deutsch Altenburg-Petronell), Brigetio (Komárom-Ó-Szóny) a Aquincum (Starý Budín) vznikli aj pomocné tábory a opevnenia (castella), napríklad Gerulata (na juh od Bratislavy v chotári Rusoviec).

Na ľavom brehu Dunaja Rimania vybuodovali (na území dnešného Slo-

venska) predsunuté pevnosti a strážne veže (burgi), ktoré sú doložené v Devíne, Stupave, Bratislave, Iži pri Komárne i v Pajštúne. Okrem toho sa na mnohých miestach juhozápadného Slovenska podarilo identifikovať stopy po poľných táboroch rímskych légii, ktoré operovali v barbarskom prostredí. Rímsky limes na dunajskej hranici sa dobudoval v priebehu 2. – 4. storočia. Významným materiálom svedectvom upevňovania rímskej hranice sú zvyšky stavieb a zlomky tehál so značkami I., X., XIV. a XV. légie, ktoré sa našli v Iži pri Komárne, v Bratislave, na Devíne a v Stupave. Dokumentujú vojenskú a stavebnú činnosť rímskych legionárov na ľavom brehu Dunaja. Táto aktivita sa prejavila najmä v období vlády cisára Traiana, panujúceho v rokoch 98 – 117, ktorý v ťažkých bojoch pokoril Dákov na území dnešného Rumunska.

V období, keď bol Dunaj hraničnou riekou oddeľujúcou rímsku provinciu Pannoniu a tzv. Barbaricum, čiže územie obývané barbarmi, z prístavov v Brigetiu, Aquincume a ďalších opevnení vyrážali rímske lode, aby hliadkovali po rieke a demonštrovali pred barbarmi, že pohraničná dunajská rímska flotila je v pohotovosti.

Najobľúbenejšou rímskou riečnou loďou bola liburna, ktorá sa osvedčila pôvodne ako námorná loď. Popri tomto type sa používala bojová veslová loď zvaná navis lusoria (doslova tancujúca loď), ktorá mala dĺžku takmer 21,7 m a šírku 2,8 m, ako aj transportná nákladná loď navis actuaria, ktorá mala na každom boku 15 vesiel, dosahovala dĺžku 21 m a šírku 6,5 m.

Armáda antického Ríma a jej légie, naplno usposobené na samostatnú existenciu a bojovú činnosť boli až do napoleonskej doby najefektívnejším historicky známym vojenským útvarom.

doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.

Vojenský historický ústav

Antická socha rímskeho legionára

Ochrana záujmov a práv

„Hlavnou pôsobnosťou nášho zväzu je ochrana oprávnených záujmov a práv vojakov – a aj preto mala naša septembrová dvojdná konferencia v Tatranských Zruboch identický názov,“ povedal Gabriel Merňák, plukovník v. v., prezident Zväzu vojakov SR.

Je pritom jedno, či ide o vojakov aktívnych, či sú v zálohe alebo vo výslužbe. Dokonca aj zamestnanci rezortu, ktorí sú našimi členmi, hoci sú krytí svojimi odbormi, ktoré vojaci u nás mať nemôžu, sa v niektorých prípadoch obrátili na nás – a my sme sa snažili im pomôcť,“ dodal.

30 rokov, 28 klubov

Zväz vojakov SR je súčasťou EUROMIL-u, čo je Európska organizácia vojenských odborov a združení, ktorá sa snaží byť v relevantných oblastiach ako člen príslušných orgánov pri EÚ a NATO rešpektovaným partnerom s vplyvom práve na oblasť práv a záujmov vojakov,“ uviedol Eduard Csonga, plukovník v. z., viceprezident zväzu pre zahraničné aktivity.

„Naším záujmom je zabezpečiť, aby základné sociálne, ľudské a humanitárne úsilie platili pre vojenský personál naprieč celou Európou,“ povedal nám v Tatranských Zruboch prezident EUROMIL-u Emmanuel Jacob. Tento praporčík vo výslužbe, ktorý európsku organizáciu vojenských združení a odborových zväzov vedie od roku 2006 a predtým predsedal Belgickej vojenskej asociácii, dodal: „Zaujímavá diskusia je napríklad o pracovnom čase vojakov, debatujeme o možnostiach ako zabezpečiť, aby skúsení vojenští profesionáli mohli v armádach pokračovať ako civili. Tých tém je veľmi veľa. Samozrejme, je na národnej diskusii, aké pravidlá si v armáde implementujú. No je veľmi dobré, že na platforme EUROMIL o nich môžeme diskutovať a vzájomne sa inšpirovať a že náš spoločný hlas v EÚ či v Aliancii je silný a vypočutý.“

EUROMIL so sídlom v Bruseli vznikol v roku 1972 a združuje 38 organizácií z 23 krajín. Náš Zväz vojakov SR má sídlo v Trenčíne, tento rok si pripomína tri výročia. A to 30 rokov od svojho vzniku, 30 rokov od svojho členstva v EUROMIL-e a napokon 30 rokov od vzniku Ozbromených síl Slovenskej republiky. Zväz má dnes 28 klubov. „Veľmi ma teší, že organizácia spolu s príchodom plk. v. v. G. Merňáka nabrala pred rokom opäť silný vietor do plachiet nielen v rámci klubov, ale aj ako celok,“ uviedol Ján Paulech, plukovník v. v., ktorý zväz ako štatutár viedol počas covidového obdobia, keď organizácia riešila niektoré organizačné problémy, no zároveň dokázala v Trenčíne zorganizovať Valné zhromaždenie EUROMIL-u. „V poradí bolo 125. Býva dvakrát ročne vždy v inej členskej krajine, pričom predtým sme EUROMIL hostili iba v roku 1993, hneď na počiatku existencie zväzu, na jeho 65. valnom zhromaždení,“ konkretizoval J. Paulech a dodal, že v uvedenom období tiež otvorili otázku práva vojakov na zhromažďovanie.

Povinnosti a benefity

„Musíme si uvedomiť, že vojak má špecifické povolanie, s ktorým sa spája obmedzenie jeho niektorých dokonca aj ústavných práv, z ktorých sa tešia ostatní občania. Je zároveň špecifické z hľadiska potenciálnych rizík, preto ak chceme, aby bolo vojenské povolanie pre ľudí atraktívne, tak im pochopiteľne spomenuté súčasti ich vojenskej služby musíme kompenzovať. Ide pritom o to, aby sme vedeli správne definovať mieru týchto finančných kompenzácií a nefinančných benefitov, pri čom nám veľmi pomáha konštruktívna diskusia s takými organizáciami, akými je Zväz vojakov SR,“ ocenil štátny tajomník MO SR Marian

Majer. Vo svojom otváracom prejave na medzinárodnej konferencii v Tatrách, na ktorej sa zúčastnili hostia zo šiestich krajín, povedal: „Pre rezort obrany je skvalitňovanie podmienok služby profesionálnych vojakov OS SR jedna z kľúčových tém, o čom svedčí aj prijatie zákona o vojenskej službe, zriadenie inštitútu vojenského ombudsmana, zvyšovanie kvality vojenského personálu či zvýšenie plátov profesionálnych vojakov a pod. Dôležitá pre nás je aj spolupráca s občianskymi združeniami, ktoré majú väzbu na život vojakov alebo sa zameriavajú na vojenskú

Emmanuel Jacobs, Marian Majer a Gabriel Merňák

históriu a je dôležité v tejto spolupráci pokračovať.“

„Organizácie ako Zväz vojakov SR sú pre vedenie rezortu a velenie ozbrojených síl veľmi dôležité. Tvoria pre nás pomyselný most, ktorý nás spája aj s vojakmi, ktorí už nie sú v aktívnej službe, ale stále sú pre nás prínosom, pretože prostredníctvom svojich skúseností nám majú stále čo povedať. No a vďaka EUROMIL-u nám môžu sprostredkovať aj svoje poznatky z medzinárodného prostredia,“ ocenil brigádny generál Marek Banas, náčelník štábu pre podporu operácií GŠ, ktorý prítomných pozdravil aj v mene náčelníka GŠ OS SR generála Daniela Zmeku.

Otázky a výzvy

Členka klubu ZV SR v Prešove Dr. Mária Cvancigerová v roku 2022 prevzala zodpovednosť za rozpracovanie témy Ženy a OS SR a v spolupráci s MO SR realizovala verejný prieskum medzi ženami v rezorte obrany. V spolupráci s plk. Ivanou Gutzelnic, kpt. Lenkou Zvalovou viedli panel o ženách v armáde. G. Merňák ozrejmil, že na konferencii diskutovali aj o príslušnej európskej a národnej legislatíve týkajúcej sa práv a sociálneho zabezpečenia vojaka počas vojenskej kariéry a po jej skončení. Uviedol, že výsledky budú tento raz zhrnuté do súboru odporúčaní nielen pre rezort obrany SR, ale aj pre rezorty vnútra, spravodlivosti a financií, v ktorých pôsobnosť sú výsluhoví dôchodcovia.

Pavol Vitko • Foto: autor

Júlia Geregová (vľavo) pri porade so zástupcom Danielom Tóthom

Čo ste pre nás vyrokovali?

„Vždy, keď podpíšeme novú kolektívnu zmluvu s vedením rezortu, prídu za mnou a pýtajú sa, čo je v nej nové,“ trochu smutne konštatuje predsedníčka odborovej organizácie veliteľstva 2. mechanizovanej brigády generála Rudolfa Viesta Prešov Júlia Geregová.

„Ved' vy tam vyrokujete podmienky aj pre nás, hoci bez našej aktívnej účasti,“ pokračuje Júlia Geregová. „Na druhej strane sa veľmi hlási ku všetkému, čo odbory dohodli. Keď im hovorím, že prečo nechcú vstúpiť do odborov, ved' čím sú početnejšie, tým majú väčšiu vyjednávaciu silu, len myknú plecami.“

Neľahké začiatky

A ako sa Júlia Geregová dostala k odborárčeniu? Hovorí, že zhruba pred piatimi rokmi založili na veliteľstve odborovú organizáciu. Nebolo to podľa nej ľahké. Prišlo do toho obdobia covidu, ale postupne sa to ukázalo ako dobrý krok. Ved' v rámci veliteľstva je pomerne dosť zamestnancov. Dnes sú odborárov približne dve desiatky. Je to síce menej, ako pôvodne očakávali, ale Júlia Geregová hovorí: „Postupne sa nám darí zväčšovať členskú základňu. Len v tomto roku sme prijali štyroch nových členov. Väčšinou ide o administratívnych pracovníkov. Ale našimi členmi sú aj vodiči, technický personál rotý podpory velenia a dokonca zamestnanci strážnej služby. Aj keď u nich je presvedčenie asi najťažšie. Sú trochu mimo. Odsľúžia svoju službu a idú domov. Veľmi sa nestretávame. Je medzi nimi dosť mladých, ale práve od nich počúvame: Vyjednávajte aj pre nás lepšie podmienky!“

Odborárka s trochou horkosti konštatuje: „Mám taký dojem, že ľudia si cestu k odborom nachádzajú niekedy až vtedy, keď je ich konkrétne pracovné miesto v ohrození. Vtedy prichádzajú k nám a hovoria: Robte s tým niečo!“

„Ľudia si cestu k odborom nachádzajú až vtedy, keď je v ohrození ich pracovné miesto. Vtedy prichádzajú a hovoria: Robte s tým niečo!“

Podľa nej je zaujímavé, že keď sa uzatvára nová kolektívna zmluva na ďalší rok, tak prví sa zaujímajú a pýtajú: A už je nová zmluva, čo je v nej? Pýtajú sa tak práve tí, ktorí v odboroch nie sú, ale výhody z nej chcú mať prví.

V ústrety zamestnancom

Pani Geregová hovorí, že miesto odborov je významné aj pri zlepšovaní pracovného prostredia. Napríklad v letných horúčavách, aby neboli pracoviská veľmi prehriate, a teda nebezpečné pre zamestnancov a ich zdravie. Aby bol dostatok nápojov, dodržiaval sa pitný režim.

Spomína, ako veľmi pomáha, že jej zástupcom je práve bezpečák Daniel Tóth. Kladie veľký dôraz na prísne dodržiavanie všetkých bezpečnostno-pracovných postupov a opatrení. Aj v tejto oblasti sú odborári úspešní. Ale napríklad aj vtedy, keď sa pracovník z okolia Prešova komplikovane dostáva do zamestnania. Odborárom sa v spolupráci s velením darí vychádzať takýmto zamestnancom v ústrety. Napríklad upratovačke vo vojenskej ubytovni, ktorá musí až štyri razy prestupovať, kým sa dopraví na pracovisko. Zmena pracovného času pomohla odstrániť aj tento problém a v konečnom dôsledku boli spokojné obe strany.

Spolupráca s veliteľom

Práca odborov je v mnohom závislá aj od spolupráce s veliteľom. Júlia Geregová sa nesťažuje. Podľa nej veľmi dobre vychádzali s bývalým veliteľom a inak je to aj s tým súčasným.

A ako vidí spoluprácu s odborními veliteľ 2. mechanizovanej brigády Prešov brigádny generál Róbert Kecső? „Aj na základe mojich predchádzajúcich skúseností presadzujem, že odbory zamestnancov sú veľmi nápomocné veliteľovi pri riešení rôznych otázok a to nielen personálnych. Môžem potvrdiť, že spolupráca u nás je veľmi konštruktívna, seriózna. Vždy sa snažím aj prostredníctvom odborov načúvať ich hlasu. Ich názorom na prácu, pracovné podmienky, ale aj ich finančné ohodnotenie. Aj keď, samozrejme, čarovný prútik nemám,“ usmeje sa veliteľ brigády.

Brigádny generál Róbert Kecső

Pol kroka vopred

„Na druhej strane som rád, že odborári rešpektujú zasa potreby a špecifiká Ozbrojených síl Slovenskej republiky,“ pokračuje generál Kecső. „Dobrý veliteľ vždy postupuje tak, že vyjde odborom vopred o pol kroka. Lebo v prípade nejakého problému sa mu to vždy dvojnásobne vráti. Takýto postup plne

schvaľujem a snažím sa ho dodržiavať. Vždy je to aj o vzájomnej komunikácii. Keď sa ľudia spolu rozprávajú o problémoch, aj o tých potenciálnych, tak sa dá predchádzať napätiu v medziľudských vzťahoch na pracovisku. Moje predchádzajúce pôsobenie v rôznych veliteľských pozíciách v mnohých posádkach, či už to bolo v Martine, Nitre, Trenčíne či v Banskej Bystrici, ma naučilo, že je to potrebný, nevyhnutný krok.“

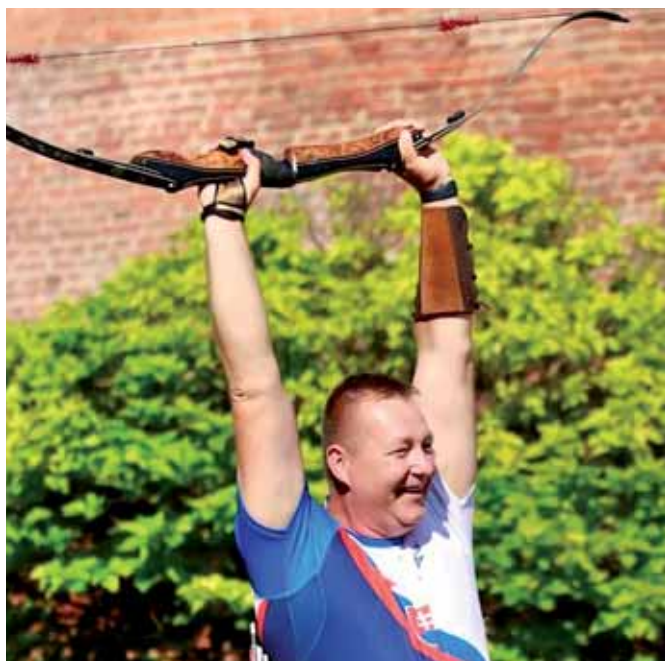
Josef Žiak

Foto: por. Andrea Kažimírska, Ivan Kelement

Divá hus za jedenásť

Trojnásobný majster Slovenska a trojnásobný víťaz Slovenského pohára v 3D lukostreľbe, nadrotmajster Martin Karas z NFIU Vajnory, sa stal v septembri v Rumunsku prvým slovenským vojakom s titulom majstra Európy v tomto novom športe.

„Nestrielame do terčov, ale v lese máme vytýčenú trať, popri ktorej je rozostavených 14 až 34 penogumových makiet zvierat v reálnej veľkosti. Niektoré sú maličké, iné väčšie. Od lasice či zajaca až po medveďa alebo jeleňa. Vzdialenosť, z ktorej na ne strieľame, vopred nevieme. Býva od troch do 30 metrov. Na každé zviera máte len jeden výstrel, ktorý musíte zvládnuť do 90 sekúnd od príchodu na pozíciu,“ vysvetľuje nám nrtm. M. Karas základnú štruktúru pravidiel.

Martin Karas v okamihu, keď sa dozvedel, že je majstrom Európy

Láska na prvý výstrel

Dodajme, že za zásah do okrajových častí figúry získate päť bodov. Epicentrum presnosti, ktoré napríklad na hrudi divej husi tvorí trojcentimetrový krúžok, je za jedenásť. Parohy či kopytá sa nerátajú. „Ak hovoríme o našom športe, že je mladý, je to veľmi relatívne. Veď sa vlastne vraciame o stáročia späť, keď bola streľba z luku základným spôsobom lovu divých zvierat,“ uvádza nrtm. Karas, ktorý v ozbrojených silách slúži od roku 1997. A odkedy strieľa z luku? „Bolo to len tak zo zábavy v roku 2014 na nitrianskom Agrokomplexe. No bola to láska na prvý výstrel. Hneď na Vianoce som si zaželel prvý luk. O dva roky nato sme s manželkou založili náš lukostrelecký klub.“ Dnes už v rámci ich lukostreleckého občianskeho združenia Topoľ so sídlom v Hajnej Novej Vsi pri Topoľčanoch športuje 45 lukostrelcov. Z nich je 15 detí. Štatutárom je Martinova manželka Monika – u profesionálneho vojaka to možné nebolo. A prečo Topoľ? „Na pamiatku krásnych topoľových alejí, ktoré stáli okolo topoľčianskych kasární, no už sú vyrúbané.“

Nrtm. M. Karas strieľa z tradičného reflexného luku s karbonovými šípami. Majstrom Európy sa stal v kategórii družstiev, v ktorej mal jeho tím 27 súperov. „Tradične super bývajú Maďari, vynikajúci sú Rakúšanovia či Česi, snažia sa Taliani alebo Srbi. Tentoraz sme to však všetkým ukázali my,“ usmeje sa slovenský suverén, ktorý má vo svojej kategórii ako jediný u nás I. výkonnostnú triedu. Dodá, že v štvorčlenom tíme

musia byť zastúpené minimálne dva druhy lukov. Po súťažnom „love“ v lese postupuje do finále šesť najlepších tímov. „Finálový rozstrel je už aj pre divákov. Strieľame na strelnici. Na jeden výstrel je len 60 sekúnd a začína sa od nuly. O to je to napínavejšie.“

Luk, šípy a tulec

Podobný finálový rozstrel býva po „lesnom love“ aj v kategórii jednotlivci. Na Majstrovstvách Európy v Rumunsku sa doň medzi top šesťku v klasickom „dlhom“ luku prebojoval ďalší slovenský vojak. „Ja som pobehoval s lukom už ako sedemročný. S takým z lieskovej palice a s tetivou z obyčajného špagátu,“ zasmee sa rotný Miroslav Králl, náčelník biologickej ochrany 46. leteckej základne Kuchyňa, ktorý tiež preteká za lukostrelecký klub Topoľ. Najpôvodnejšej verzii luku ostal verný doteraz. „Mám ho celodrevený. Je z lepeného bambusu. Šípy si vyrábam sám. Je to úplná alchymia. Niektorí používajú cédrové, iní borovicové. Ja som stavil na smrekové.“ Bol už štvrtý na majstrovstvách sveta, no i aktuálny postup do európskeho finále spomedzi pol stovky súperov a konečné šieste miesto považuje za veľký úspech. „Je nás čoraz viac, konkurencia je stále väčšia, takže udržať sa v európskej špičke nie je jednoduché,“ konštatuje. Dodáva, že lukostreľba je fyzicky značne náročný šport, takže si vyžaduje poriadnu kondíciu. Pravdaže – aj vybavenie. Len samotný luk, šípy, tulec a rukavica stoja v lepšej kvalite okolo 2,5-tisíc eur. „Veľmi sa chcem poďakovať ministerstvu obrany, ktoré nás už dvakrát podporilo v rámci svojho dotačného systému,“ povedal v tejto súvislosti nadrotmajster Martin Karas, ktorý je už aj certifikovaným trénerom. A dobrým. Napríklad jeho syn vystrieľal v Rumunsku v kategórii kladkový luk zlato v kadetoch.

Pavol Vitko • Foto: archív MK

Miroslav Králl musí na „love“ strieľať nohou opretou o modrý kolík

military

NA
MOMENT:

mental
health

[chvíľa
pre duševné
zdravie]

SIGNÁLY TELA

Možno ste ochoreli v tom najhoršom možnom čase. Stačí vírus, aby vám na týždeň prerušil pracovný režim. V jazyku psychosomatiky ste unikli z neznesiteľného tlaku, ktorý je na vás vyvíjaný. Imunitný systém, podobne ako iné orgány a systémy, funguje pod vplyvom našich emócií. Za jeho oslabenie je zodpovedný napríklad stres. Príčinou psychosomatických ochorení je často vnútorný konflikt. Je to výsledok toho, po čom túžime a čo od seba očakávame (akí by sme mali byť).

Psychosomatické príznaky

Všetci sme v živote zažili, že telo zreteľne reaguje na náš aktuálny duševný stav: pri strese a nervozite sa nám rozbúši srdce, potia sa nám ruky, rozbolí nás žalúdok. Ak veľká psychická záťaž trvá dlho, máme problémy so spánkom, bolí nás hlava, zvýši sa nám tlak. Na stres reaguje aj pohybový aparát, svaly najmä v oblasti chrbta a šíje sa stiahnu a vytvoria tuhý a boľavý pancier.

Bolesť chrbta
a kĺbov

Žalúdočné
ťažkosti

Bolesti hlavy
a zubov

Časté
zlyhávanie
imunity

Chronická
únava

Kardiovaskulárne
ochorenia

Kožné
problémy

**JE DÔLEŽITÉ MAŤ NA PAMÄTI, ŽE NIE VŠETKY OCHORENIA
MAJÚ PSYCHICKÝ PÔVOD, ALE PSYCHICKÁ NEPOHODA MÔŽE
OVPLYVŇOVAŤ FYZICKÉ ZDRAVIE.**

**NA SPRÁVNE STANOVENIE DIAGNÓZY A LIEČBU JE
POTREBNÁ KONZULTÁCIA S LEKÁROM A ODBORNÍKMI NA
DUŠEVNÉ ZDRAVIE (PSYCHOLÓG, PSYCHIATER).**

 PSYCHOLOG.OSSR@MIL.SK

PSYCHICKÁ (NE)POHODA

1

POCITY

Ako sa vo svojom tele cítim?
Vnímam v niektorej oblasti tela
zvýšené napätie či bolesť?

2

STRES

Ako najčastejšie reagujem
v strese?
Ktorú časť môjho tela stres
najviac ovplyvňuje?

3

STAROSTLIVOSŤ O SEBA

Čo mi najviac pomáha pri zvládaní
náročných situácií?
Komu z mojich blízkych sa viem
zdôveriť?
Viem kde vyhľadať odbornú pomoc,
ak je toho na mňa priveľa?

Ozbrojený lev

80. medzinárodný filmový festival v Benátkach poznačila neúčast štrajkujúcich amerických filmárov a ich diel. Ponúkol však neobyčajné množstvo snímok s vojnovou a vojenskou tematikou. Vybrali sme najzaujímavejšie z nich.

Comandante

Festival slávnostne otvorila talianska vojnová dráma scenáristu a režiséra Edoarda de Angelisa (nar. 1978) *Comandante*. Sfilmoval epizódu z druhej svetovej vojny. Jej hrdinom je taliansky šľachtic Salvatore Todaro, veliteľ bojovej ponorky Cappellini. Po boku nacistických ponoriek sa zapojil do bitky o Atlantik a veliteľ nemeckého ponorkového loďstva admirál Karl Dönitz ho nazval „Don Quijote svetových morí“. Ani ako vojak fašistického talianskeho štátu sa totiž nevzdal humanistických ideálov a ostal verný základným hodnotám, medzi ktoré patrí aj ochrana života.

Počas bojovej misie v októbri roku 1940 na ponorku Cappellini zaútočila strelbou z kanónov ozbrojená belgická nákladná loď. Ponorka paľbu opätovne a poslala loď ku dnu. V záchrannom čle ostalo na rozbúrenom otvorenom mori 26 belgických námorníkov. Salvatore Todaro sa napriek rozkazom rozhodol ich zachrániť a odviesť do prístavu Santa Maria na Azorských ostrovoch, pri čom mu asistovalo i nepriateľské britské vojnové námorníctvo. Aby Belgičanov zachránil, nemohla sa Cappellini ponoriť a musela plávať na hladine, vydaná napospas zbraňam protivníkov.

Historické fakty sa stali podkladmi pre jeden z najdrahších filmov talianskej kinematografie. Hlavnú rolu stvárnil populárny Pierfrancesco Favino. Pre nakrúcanie tri roky vznikala replika ponorky Cappellini v mierke 1:1. Nakrúcalo sa vo vodných ateliéroch, iba desatinu rozpočtu zhltili digitálne efekty. Po obrazovej stránke si film nezádá s ponorkovou klasikou *Das Boot* Wolfganga Petersena z roku 1981.

Todaro zahynul v decembri 1943 v tuniskom prístave počas britského leteckého útoku. Jeho meno od roku 2003 nesie už druhá talianska ponorka (U212A). V benátskom rybárskom mestečku Chioggia, kde Todaro vyrastal, po ňom pomenovali námestie a základnú školu.

Edoardo de Angelis prepracoval scenár k filmu aj do podoby životopisného románu.

Hollywoodgate

Keď vojská Spojených štátov a NATO v auguste 2021 opustili Afganistan, Taliban prevzal kontrolu aj nad vojenskými objektmi, v ktorých zostali zbrane, technika,

zariadenia, munícia, lieky a ďalšie zásoby. V Nemecku pôsobiaci egyptský dokumentarista a novinár Ibrahim Nash'at získal povolenie nakrúcať v Afganistane po celý rok dokumentárny film o veliteľovi afganských vzdušných síl Malawim Mansourovi a talibanskom bojovníkovi Muchtarovi, ktorý sa rozhodol pre kariéru vojaka.

Hollywood Gate bolo pomenovanie americkej vojenskej základne v Kábule. Nadšení talibanci tu objavili nielen vybavenie, počítače a zásoby, ale aj vrtuľníky, bojové a dopravné lietadlá, no tiež mnoho náhradných súčiastok. Ich hodnotu odhadli na sedem miliárd dolárov. Napriek tomu, že odhadzujúci vojaci väčšinu bojovej techniky znefunkčnili, práve zásoby dielcov – a výrazná pomoc čínskych aj ruských odborníkov – umožnili nastupujúcej fundamentalistickej moci nielen ju sprevádzkovať, ale aj vycvičiť nových pilotov a posádky.

Hoci Nash'at čelil striktným predpisom a mnohým obmedzeniam, jeho 91-minútová snímka *Hollywoodgate* výrečne opisuje, ako sa fundamentalistické talibanské milície

postupne premenili na moderné a veľmi dobre vyzbrojené sily, ktoré v Afganistane zaviedli krutý militaristický režim. Ten vôbec netají, že jeho cieľom je podmaniť si domáce obyvateľstvo, nastoliť prísny režim v zmysle najkonzervatívnejších moslimských tradícií, ale najmä pripraviť sa na ozbrojený boj za hranicami moslimského štátu. Na prvých

priečkach zoznamu nepriateľov sú okolité krajiny, ktoré spolupracovali so Spojenými štátmi a Severoatlantickou alianciou. A tak, hoci 28,3 milióna Afgancov (dve tretiny populácie) prežíva len vďaka humanitárnej pomoci, Taliban pracuje na šírení svojej predstavy islamu do sveta. Aj pomocou amerických zbraní.

Vzbura na lodi Caine

V roku 1957 nominovali na sedem Oscarov vojenskú justičnú drámu režiséra Eduarda Dmytryka *Vzbura na lodi Caine* s Humphreyom Bogartom a José Ferrerom v hlavných úlohách. Divadelná hra Hermana Wouka mala svetovú premiéru na Broadwayi v roku 1953 s Henrym Fondom v hlavnej role. V roku 1988 ju pre televíziu sfilmoval legendárny Robert Altman s Jeffom Danielsom a Ericom Bogosianom. Na benátskom festivale mal teraz premiéru rovnomenný film, posledné dokončené dielo známeho filmára Williama Friedkina (*Francúzska spojka*, *Exorcista*, *Mzda strachu*), ktorý zomrel 7. augusta 2023.

Hoci Friedkin presunul dej Woukovho románu do súčasnosti (a oblasti Perzského zálivu), príbeh sa nezmenil: Skúsení dôstojníci vojenského námorníctva zasadať v súdnom tribunáli, ktorý má zvážiť, či sa prvý dôstojník Steve Maryk (Jake Lacy) dopustil vzbury, keď prevzal velenie nad minolovkou Caine od puntičkárskeho kapitána Queega (Kiefer Sutherland). Bola situácia skutočne vypätá? Stratil kapitán schopnosť veliť? Hrozila strata lode i životov? Je Maryk nebezpečný burič, alebo hrdina?

Friedkin vo svojom filme *The Caine Mutiny Court Trial* príbeh uchopil ako klasickú justičnú drámu: celý 109-minútový film sa odohráva v súdnej sieni, kde vypovedajú obvinení, kapitán a ďalší členovia posádky, znejú prejavy žalobkyne i obhajcu. Celý, až na záverečnú scénu, ktorá predstavuje

zásadný zvrat a naskoľuje nové otázky o vojenskom majstrovstve, schopnosti veliť a temných manipuláciách. Friedkinova *Vzbura na lodi Caine* je nielen dôstojnou rozlúčkou s filmovou kariérou a poklonou tradičnej kinematografii (nakrúcalo sa na klasický filmový negatív), ale i poctou mužom a ženám v službe vlasti.

Svetloplachosť

Cenu prehliadky Orizzonti za scenár v roku 2021 na benátskom festivale získali slovenskí filmári Peter Kerekes a Ivan Ostrochovský, autori filmu *Cenzorka* z prostredia ukrajinskej ženskej väznice. Keď vlani Rusko zaútočilo na Ukrajinu, rozhodol sa Ivan Ostrochovský doručiť členom ukrajinského štábu *Cenzorky* a ďalším priateľom pomoc. Odcestoval aj s ďalším slovenským dokumentaristom Pavlom Pekarčíkom na východ Ukrajiny, do mesta Charkov. „Dron, čo sme spolu s ďalšími vecami priviezli, lieta dodnes,“ vraví filmár, ktorý pôvodne absolvoval strednú odbornú školu pozemného vojska v Martine. Bol tiež tvorcom televíznej vojenskej relácie Profesionál. Na Ukrajine strávili

vlani na jar štyri mesiace. Pôvodne chceli zdokumentovať záchranu zvierat z charkovskej zoologickej záhrady, ale pohyb v otvorenom priestore bol nebezpečný. „Vojaci nám poradili, aby sme sa ukryli v metre.“

Charkov leží neďaleko ruských hraníc, a tak sa zdalo, že čoskoro musí padnúť. Nestalo sa tak. Ľudia – prevažne matky s deťmi – ktorí hľadali úkryt v metre, rátať s hodinami, nanajvýš dňami. Napokon zostali pod zemou celé mesiace. V studených odľudštených priestoroch bez kontaktu s okolitým svetom deti upadali do apatie a depresie.

Snímka kombinuje videozábery s archaickým 8 mm filmom. Sleduje príbeh dvanásťročného Nikiho a jeho rodiny, ktorí v chladné februárové ráno prichádzajú na stanicu metra, aby sa ukryli pred bombardovaním. Pre rodinu sa stalo denné svetlo synonymom smrteľného nebezpečenstva. Niki nesmie opustiť priestory stanice, kde žije pod neustálou žiarou neónov spolu so stovkami ďalších ľudí. Bezcieľne sa túla po opustených vagónoch a nástupištiach. Stretáva však dievča Viku a otvára sa pred ním nový svet. Deti sa postupne zblížujú a spoločne nachádzajú odvahu opäť pocítiť na tvárach slnečné lúče. Cez ich príbehy, bez streľby a vojnových hrôz film podáva svedectvo o detstve na frontovej línii.

Na benátsky festival sa tvorcom podarilo privieŕť aj detských hercov, hoci Vika dnes už žije s rodičmi vo Fínsku. Snímka *Svetloplachosť* v prehliadke Giornate degli autori získala ocenenie Europa Cinemas Label. Do slovenských kín vstúpi v októbri. Slovenská filmová a televízna akadémia nominovala *Svetloplachosť* na Oscara za SR.

Miloš Ščepka • Foto: MIAC

155 mm samohybná kanónová húfnica BIA

Svetová premiéra

Štátna akciová spoločnosť KONŠTRUKTA – Defence predstavila v Londýne novinku vo svojej produkcii – húfnicu BIA.

Delegácia Ministerstva obrany SR na čele so štátnym tajomníkom rezortu Marianom Majerom sa zúčastnila na medzinárodnom veľtrhu DSEI 2023 (Defence and Security Equipment International) v Londýne. Práve na ňom predstavila štátna akciová spoločnosť KONŠTRUKTA – Defence novinku v portfóliu svojich produktov, 155 mm samohybnú kanónovú húfnicu (ShKH) BIA.

Máme čo ponúknuť

Projekt BIA spája výhody 155 mm ShKH ZUZANA 2 a 155 mm ShKH EVA do jedného kompaktného delostreleckého systému. Do tohto nového typu húfnice sú pritom už zapracované aj poznatky získané z nasadenia ZUZANY 2 na Ukrajine a na medzinárodnom cvičení v rámci Predsunutej prítomnosti jednotiek NATO v Lotyšsku.

„Napredovanie nielen z hľadiska kvantity odbytu, ale tiež rozvoja a inovácií je skvelou správou pre slovenský obranný priemysel. Aj na tomto medzinárodnom fóre tak potvrdzujeme, že Slovensko má svetu čo ponúknuť, pričom rezort obrany bude aj naďalej pokračovať v podpore a vytváraní pozitívnych podmienok na expanziu našich podnikov vrátane podpory v zahraničí,“ potvrdil štátny tajomník Marian Majer. Predstavenie húfnice BIA bolo jedným z najdôležitejších momentov veľtrhu DSEI 2023.

Podvozky na výber

Ako priblížil generálny riaditeľ výrobcu – štátnej akciovej spoločnosti KONŠTRUKTA – Defence Alexander Gurský, oproti 155 mm ShKH ZUZANA 2 je BIA ľahšia, mobilnejšia s vyššou priechodnosťou pri zachovaní rovnakej palebnej

sily a ostatných parametrov. Oproti 155 mm ShKH EVA zasa nesie BIA väčšiu zásobu munície, má vyššiu ochranu posádky a taktiež automatizáciu vedenia bojovej činnosti.

V súčasnosti 155 mm ShKH BIA využíva najnovší rad podvozkov od pôvodného dodávateľa podvozkov pre typ húfnic ZUZANA 2, ale na základe požiadaviek od potenciálnych užívateľov sa pracuje na umiestnení 155 mm zbraňového systému aj na podvozkoch od iných výrobcov.

Prototyp 155 mm ShKH BIA predstavia aj na medzinárodnej výstave IDEB 2023 v Bratislave. Vzápätí budú prebiehať podnikové skúšky s tým, aby 155 mm ShKH BIA mohla byť v roku 2024 poskytnutá na užívateľské (vojskové) skúšky do krajiny potenciálneho odberateľa.

Foto: KONŠTRUKTA – Defence

155 mm ShKH BIA

- 155 mm výzbroj s požadovanými technickými parametrami: dostrel, rýchlosť streľby a priamo väzená zásoba munície
- vysoká mobilita a priechodnosť
- nižšia hmotnosť
- ochrana posádky
- automatizácia vedenia bojovej činnosti

ZO ŽIVOTA HOTELOV

Za posledné mesiace viaceré z Hotelov Granit, ktoré spadajú pod spoločnosť HOREZZA, a.s., prešli výraznými úpravami a modernizáciami priestorov, s cieľom skvalitnenia služieb a poskytnutia ešte vyššieho štandardu služieb. Aké novinky čakajú hostí v Hoteloch Granit?

Hotel Granit Piešťany:

- inovácia interiéru a vstupnej haly v budove balneocentra
- zrekonštruované priestory recepcie, lobby baru a foyer v hotelovej budove
- modernizácia ubytovacieho traktu Vila Izabela - nové zariadenie izieb, úprava interiéru i exteriéru budovy

Hotel Granit Smrekovica:

- obnovenie fasády hotelovej budovy
- celková modernizácia reštaurácie a baru
- kompletná inovácia chatiek, ich dispozície a vybavenia
- modernizácia a reorganizácia častí interiéru v hlavnej budove (detský kútik, salónik, kino)

Hotel Granit Tatranské Zruby:

- moderné wellness centrum
- vybudovanie dvoch bowlingových dráh
- kompletná inovácia a dizajn hotelovej jedálne
- zrekonštruované kúpeľne na izbách a v apartmánach

Hotel Granit Nová Polianka:

- inovovaný detský kútik
- nový rehabilitačný chodník
- veľké detské ihrisko v centrálnom parku
- nové vybavenie a stroje na cvičenie vo fit miestnosti

**VIAC INFORMÁCIÍ O HOTELOCH A NOVINKÁCH
V RÁMCI SIETE GRANIT HOTELS NÁJDETE NA
WEBOVEJ STRÁNKE WWW.GRANTHOTELS.SK.**

SÚŤAŽ

PRE STREDNÉ
ŠKOLY

Odkaz Milana
Rastislava Štefánika

HRDINOVIA ODBOJA

Napíš príbeh svojho predka
v protifašistickom odboji v rokoch
1939 - 1945, alebo významnej
osobnosti protifašistického odboja
z tvojho mesta, či regiónu a vyhraj:

1. miesto 300 eur
2. miesto 200 eur
3. miesto 100 eur

Svoje práce v rozsahu najviac 3 000 znakov s medzerami zašlite na adresu
stefanik@mod.gov.sk do **31. 12. 2023**.

MILITARY ENGLISH

CLUSTER MUNITIONS

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: Rob Vogelaar

A **cluster munition** is a container that when detonated releases or ejects smaller submunitions – **bomblets** – designed to kill combatants and destroy military vehicles and/or infrastructure. Cluster munitions pose a particular threat to civilians due to the area they cover (called the “footprint”) and due to a rather large number of unexploded bomblets left behind after the attack.

This is the reason why many organizations and individuals oppose the **stockpiling** and use of such weapons, chief among which is the United Nations. However, until 2008, no international treaty specifically covering cluster munitions was signed; the situation was **remedied** by adopting the Convention on Cluster Munitions in December 2008. Initially 94 countries signed the document calling for a **comprehensive** ban on the stockpiling, use and transfer of virtually all existing cluster bombs. Stockpile destruction of cluster munitions became a great success story: to this date, the **signatories** have collectively destroyed 1.5 million cluster munitions and almost 180 million submunitions. As of 2023, there are 111 **states parties** to the convention, however many of the world’s major military powers including the United States, Russia, Brazil and China are not. Their argument in favor of the use of cluster munitions is that these weapons reduce the number of aircraft, rocket and artillery systems needed to get the same coverage, which would then destroy or damage more key infrastructures.

In the first half of September 2023, Slovakia has announced in Geneva at the 11th Meeting of States Parties of the Convention on Cluster Munitions that it has successfully fulfilled its obligation in accordance with Article 3 and destroyed all its stockpiles of cluster munitions. That leaves only one State Party – Peru – to do so. Between Slovakia, Bulgaria and South Africa approximately 9,500 cluster munitions and more than half a million submunitions were destroyed.

According to Human Rights Watch, an international NGO that conducts research and advocacy on human rights, at least 10 types of cluster munitions and three types of individual submunitions have been used in Ukraine since

February 24, 2022, mostly launched from the ground in missiles, rockets, and **mortar** projectiles. With the exception of an Israeli-designed projectiles, the cluster munitions used in Ukraine were manufactured in the Soviet Union prior to 1991 or in Russia, some as recently as 2021 (hrw.org/news/2023/05/29/cluster-munition-use-russia-ukraine-war). The Russian government has generally avoided commenting on its use of cluster munitions in Ukraine but has not denied using the weapons. Instead, it has sought to draw attention to past use of cluster munitions by, for example, NATO member states in Yugoslavia in 1999. The Ukrainian military, on their part, has not denied evidence of its own use of cluster munitions in the conflict and has publicly asked to be supplied with these weapons.

QUESTIONS:

1. Uved'te dva dôvody prečo je kazetová munícia taká nebezpečná?
2. Prečo sa niektoré krajiny nepripojili ku Konvencii o kazetovej munícii?
3. Kto na Ukrajine používa kazetovú muníciu a aké typy?

GLOSSARY

- **cluster munition** /'klʌstər mju'nɪʃən/ – kazetová munícia;
- **bomblets** /bʌmlets/ – bombičky;
- **stockpiling** /'stak pʌrlɪŋ/ – hromadenie;
- **remedied** /'remədid/ – napravený;
- **comprehensive** /kəm'pri'hensɪv/ – celkový, všeobecný;
- **signatories** /'sɪgnə'tɔːrɪz/ – signatári;
- **states parties** /steɪts 'pɑːtɪz/ – účastnícke štáty;
- **mortar** /'mɔːtər/ – mínomet.

mjr. Mgr. Ivan Bojčuk
štábný kaplán, 51. krídlo Prešov

Ako ďalej?

Dnešná éra nám ponúka ohromné možnosti. Človek vo svojich predstavách a potrebách nemusí príliš zachádzať za hranice obmedzení. V úradoch a inštitúciách cez známosti a protekcie vybavíme skoro všetko. V obchodoch dostaneme tovar rôzneho druhu, ktorý splní naše požiadavky a naše predstavy. Veď len si zoberme napríklad kúpu takého auta. Dnes stačí mať peniaze. Niekedy to nestačilo. Ak boli peniaze, človek potreboval ešte veľa známych a sprostredkovateľov, aby sa dopracoval k nejakému autu, nehovoriac o jeho výbave. Dnes prideme do autosalóna, vyberieme si model auta a všetko, čo v ňom chceme, podpíšeme zmluvu, zaplatíme zálohu a už iba čakáme. Po kratšom alebo dlhšom čase budeme mať v garáži auto svojich snov. Môžeme zísť aj do iných oblastí a bude to podobné. Naše predstavy sa budú uspokojovať. A napriek tomu, nebudeme spokojní. Človek dneška viac pozerá na materiálne vybavenie, osobný komfort, postavenie, prestíž pred inými, na úkor osobnej slobody, vnútorného pokoja. Ak začnú zlyhávať plány, prestanú sa plniť predstavy a prídu problémy, zrazu začíname hľadať Boha, navštevovať sväté miesta, podporovať cirkev. A hľadať spôsoby, ako si nakloniť Boha na svoju stranu a tak zmeniť nepriazeň osudu. Z Boha sme si vytvorili prostriedok, cez ktorý môžeme získať to, po čom túžime. Nie my vstupujeme do Božej vôle, ale chceme, aby Boh bol vykonávateľom našej vôle.

Svätý apoštol Pavol v liste Korintňanom píše: „Bratia, viete, aký je čas, že už nadišla hodina, aby ste sa prebudili zo sna. Veď teraz je nám spása bližšie, ako vtedy, keď sme uverili. Noc pokročila, deň sa približil. Zhodme teda skutky tmy a oblečme sa do výzbroje svetla. Žijeme počestne ako vo dne; nie v hýrení a opilstve, nie v smilstve a necudnosti, nie v svároch a žiarlivosti, ale oblečte si Pána Ježiša Krista.“ (Rim 13,11-14) Vedieť aký je čas znamená poznať jeho kvalitu a vlastnosti. Čas, o ktorom tu Pavol píše, je časom veľkej príležitosti uvedomiť si, akou cestou sa dostanem do Božieho kráľovstva, po ktorom túžime. Lebo Boh – Otec neposiela svojho syna Ježiša Krista medzi nás ako vykonávateľa, aby za nás konal a my, aby sme sa mali dobre, ale posiela ho ako učiteľa, ktorý nás učí o ceste spásy, učí ako milovať, ako lásku preniesť do medziludských vzťahov, ako konať, ako rozprávať, ako okúsiť dobro naplno. Sv. Augustín bol podobne v príhodnom čase v Miláne neznámych detským hlasom vyzvaný: Vezmi a čítaj! Keď potom otvoril knihu Písma práve na dnešnom úryvku z Listu Rimanom, našiel tam nielen svoju minulosť, ale aj prítomnosť a budúcnosť. Našiel sa v príbehu Božej lásky a prebudil sa do nového rána plného Kristovho svetla. Nech aj nás Božie slovo pretvára a privedie na cestu svetla a života večného.

Podobne, ako pri klasickom ozbrojenom konflikte, aj v prípade hybridnej vojny využíva Kreml' predovšetkým kvantitu. Ruským propagandistom nezáleží na tom, aby klamstvá, ktoré šíria, boli nové, rafinované, dôveryhodné. Rozhodli sa zviazať ich množstvom. S pomocou vďačných spolupracovníkov dennodenne zaplavujú sociálne siete novými nezmyslami. Ich vyvracanie stojí obrancov demokracie a západných hodnôt mnoho energie a úsilia, pričom efekt je minimálny. Rozumný, kriticky premýšľajúci človek im v žiadnom prípade nenaletí, no je tu atraktívna skupina voličov, ktorí s nadšením prijímajú a šíria akokoľvek bizarné, nezmyselné, hlúpe lži, oslabujúce dôveru v štát, ľudské práva a slobody. Kreml'ská propaganda teda plní svoj účel, je efektívna a víťazná.

I napriek nezmyslom ako sú tvrdenia, že

- potraviny označené logom zelenej žaby obsahujú hmyz, hormóny, mRNA alebo nebezpečné chemikálie,
- americký Úrad pre kontrolu potravín a liečiv FDA zmenil svoje stanovisko k používaniu ivermektínu na liečbu alebo prevenciu Covidu-19,
- globálne elity konzumujú krv malých detí ako „drogu mladosti“ – adrenochróm,
- ničivé požiare, ktoré zabili na havajskom ostrove Maui viac ako sto ľudí a zničili tisíce domov, boli spôsobené „lasermi“ alebo „klimatickou zbraňou HAARP“,
- v Tokiu majú svetelné billboardy s heslami „Stop vojne“ a „Stop Zelenskému“,
- ruská agresia proti Ukrajine nejestvuje a zábery z nej sú inscenované so západnou pomocou v ukrajinských filmových štúdiách,
- dcéra Štetovského ekonomického fóra WEF Nicole Schwab presadzuje zavedenie takzvaných „trvalých klimatických lockdownov“.

Prístupujte k sociálnym sieťam zodpovedne. Premýšľajte. Overujte. Nešírte nič, čo by ste sa adresátovi báli povedať priamo do očí.

Buďte Homo sapiens!

• Keďže oddelenie rezortnej tlače pripravuje aj eBulletin, v elektronickej pošte poteší tiež takáto veta:

Ďakujem za eBulletin – veľmi dobré zhrnutie týždňa v rezorte obrany.

Plukovník Peter Sliacky,
pridelenec obrany v Spojenom kráľovstve a Írsku

• Podobne nás v redakcii Obrana potešil kadet a budúci letec vojak 1. stupňa Matej Jedlička, ktorý spomenul: „Prvý raz som sa stretol s časopisom OBRANA na nejakých leteckých dňoch, keď som mal azda 11 či 12 rokov. Pravidelne ju čítam od trinástich, kedy na našu školu v Žiline – Trnovom začal prichádzať jeden výtlačok, azda z regrutačného strediska. Bol som už vtedy zaneietený do letectva a armády, takže mi ho triedna pani učiteľka posúvala. Doteraz mám všetky čísla odložené. Ako malý som síce pozeral vojenské filmy, aj dokumenty, no boli zväčša americké. Tiež zahraničnú techniku bolo možné vyhľadať na nete, ale mňa zaujímalo, ako žijú slovenskí vojaci. V Obrane som videl prvýkrát ucelenejší pohľad na našu armádu, prinášala však aj detaily či zaujímavosti. Pri výbere povolania ma preto tiež inšpirovala a čítam ju doteraz. Dnes je pre mňa podobne zaujímavý aj Azimut 24/17. Všetkým tvorcom držím palce.“

• 9. októbra 2003 popoludní došlo k havárii vojenského vrtuľníka Mi-17, trupové číslo 0842, ktorý patrilo 3. leteckej základni Prešov. Vrtuľník sa zrútil do zalesneného porastu v katastri obce Pušovce, približne 12 km severovýchodne od mesta Prešov. Pri páde stroja zahynuli všetci štyria členovia posádky:

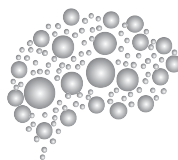
kapitán vrtuľníka – kpt. Ing. Pavol Gromovský, pilot inštruktor pplk. Ing. Jozef Sagan, palubný technik rtn. Slavomír Seman a pilot kpt. Ing. Peter Nemčík. Okolo 14.00 h informovali médiá o tejto nešťastnej udalosti, pričom bola vyslovená aj prvá zmienka o tom, že životy v rodinách pozostalých sa zmenia. Takto som sa dozvedela o havárii a o smrti môjho manžela a otca našich detí, kpt. Ing. Pavla Gromovského. Je to aj po 20 rokoch stále veľmi bolestivé, nielen pre príbuzných obetí, ale aj pre kamarátov a kolegov. Pre nebohého manžela kpt. Ing. Pavla Gromovského bola rodina všetkým, čoho dôkazom je aj skutočnosť, že náš syn Pavel ďalej kráča v otcových šľapajach vojenského pilota.

Aj po rokoch si príbuzní, kolegovia a kamaráti pravidelne pripomínajú pamiatku obetí havárie v Pušovciach. Napriek trvajúcej bolesti a smútku je potešujúce, že na nich nezabúdajú. Preto sa chceme poďakovať kolegom a kamarátom z 51. krídla Prešov.

manželka Agáta Gromovská,
syn npor. Pavel Gromovský
a dcéra Dominika Gromovská

OBRANA • Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Ročník XXXI.
• č. 10/2023 • Redakčná uzávierka 25. 9. 2023 • Do výroby zadané 29. 9. 2023
• Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 30 30 37, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 30 30 38, 0903 820 847, e-mail: pavel.vitko@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v. v., tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 30 30 39, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk
• Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJÁČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ
• Adresa: Mesačník OBRANA, Ministerstvo obrany SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

npor. Mgr. Martin Zajak
psychológ, 20. prápor logistiky Prešov

Informácia a formácia

Mnohí si ráno po zobudení zapneme televízor, rádio alebo siahneme po mobile. Doma, v práci a aj vtedy keď sa premiestňujeme pešo, autom, prijímame informácie v mnohých rôznych podobách. Informácie sa na nás valia zo všetkých strán a tak sa cítime byť preťažení a niekedy aj poriadne otrávení.

Ak sa aj ocitneme vo chvíli ticha, alebo sa nám vyskytne malá prestávka, keď sa k nám žiadna informácia nedobíja a sme mimo informačného toku, ako reagujeme? Najčastejšie tak, že hneď začneme ten informačný tok vyhľadávať a ak už niet inej možnosti, tak siahneme po mobile a jeho rozsvietený displej nás opäť dostane do známeho kolotoča. Veľmi často podliehame zdaniu, že ak cez nás neprechádzajú informácie, tak ani poriadne nežijeme. Stôl informácií v súčasnosti je poriadne bohato prestretý. Ak si dáme nekontrolované množstvo z každého jedla pri bohato prestretom stole, pravdepodobne si pokazíme trávenie a poškodíme zdravie na dlhší čas. Informácie, ktoré prijímame, sa stávajú podnetmi pre naše obsahy myslenia a prežívania. Každá prijatá informácia a zvlášť tá, ktorej venujeme dlhšiu pozornosť, sa stáva aj našou vlastnou formáciou. Výberom informácií budujeme seba, svoje obsahy myslenia a prežívania a v konečnom dôsledku formujeme naše zameranie, postoje a správanie. Výberom informácií a ich zdrojov máme vo vlastných rukách veľkú zodpovednosť za vlastnú formáciu, za budovanie a utváranie svojej psychiky a vlastnej osobnosti.

Už v časoch Rímskej ríše sa v armáde so zámerom efektívnejšieho preskupenia jednotiek používal rozkaz „in formatio“ – čo znamenalo dať sa do tvaru umožňujúceho lepšie dosiahnutie požadovaného cieľa. Nezabúdajme na to, že ak sme informovaní, tak sme zároveň aj prijímanou informáciou formovaní. Je potrebné starostlivo si vyberať zdroje a množstvo informácií, ktoré prijímame, aby sme si zachovali svoje duševné zdravie. Čas, ktorý tak získame, venujme svojej rodine, ktorá má pre nás tie najcennejšie informácie.

Vojská Wehrmachtu a Zbraní SS nasadené počas SNP

Príslušníci bojovej skupiny SS Schill pred útokom na pozície povstaleckých jednotiek

V podvečer 24. 8. 1944 nemecký veľvyslanec na Slovensku H. E. Ludin odoslal Zahraničnému úradu v Berlíne správu, ktorou upozornil na značný nárast činnosti partizánov na Slovensku a informoval, že po porádach s prezidentom J. Tisom požiadal nemeckého generála na Slovensku, aby zariadil premiestnenie niekoľkých nemeckých jednotiek na Slovensko. Dňa 25. augusta operačné oddelenie štábu Hlavného veliteľstva Wehrmachtu, odvolávajú sa na vývoj situácie na fronte v Rumunsku a narastanie činnosti partizánov, nariadilo okamžite nemecké jednotky na Slovensko (okrem operačného územia východného Slovenska). Na druhý deň sa Ludin dozvedel, že s príchodom jednotiek do ochranného pásma na západnom Slovensku (Schutzzone) sa môže počítať od 28. augusta. Dňa 29. augusta Hlavné veliteľstvo Wehrmachtu kalkulovalo s nasadením 10 000 – 15 000 vojakov, pričom po skončení operácie, ktorá mala trvať približne týždeň, väčšina z nich mala z obsadeného územia Slovenska odísť a ako okupačné sily mali zostať jednotky s celkovým počtom nie viac ako 3 000 vojakov.

Nemecký vpád

Ako prvé 29. augusta na územie Slovenska vstúpili bojové skupiny plk. von Ohlena a plk. von Juncka. Prvá z nich bola presunutá z ochranného pásma (Schutzzone) a výcvikového strediska na Záhorí do priestoru Považská Bystrica – Dolný Hričov, s úlohou postupovať smerom na Žilinu, Vrútky a Martin. Druhá prešla cez Jablunkovský priesmyk do priestoru Čadce, odkiaľ smerovala na Žilinu a Ružomberok. Po príchode štábu 178.

divízie obe skupiny dňa 5. septembra prešli do jeho podriadenosti a 178. divízia bola premenovaná na divíziu Tatru. V popoludňajších hodinách 30. augusta z územia Poľska severne od Kežmarku prekročili hranice jednotky úderného tankového pluku nemeckej 1. tankovej armády. Vo večerných hodinách vstúpili do Kežmarku, kde sa k nim po presune z Poľska pripojila bojová skupina Schäfer, vyčlenená z 18. SS divízie tankových granátnikov Horst Wessel. Spoločne potom postupovali k Popradu. Po jeho ovládnutí úderný tankový pluk smeroval na Hranovnicu a Telgárt a bojová skupina Schäfer na Ružomberok. Dňa 1. septembra dorazila do Bratislavy bojová skupina SS Schill. Po ozbrojení bratislavskej posádky (2. 9.) jej jednotky postupovali smerom na Trnavu, Nitru, Topoľčany a Prievidzu. druhého septembra prišla do Nitry bojová skupina Dietz, ktorá bola na druhý deň podriadená bojovej skupine SS Schill a nasadená v priestore Zlatých Moraviec. 4. septembra prekročila slovensko-poľské hranice bojová skupina Volkmann. Jej úlohou bolo postupovať na smere Chyžné – Trstená – Tvrdošín – Podbiel. Na konci prvého týždňa pôsobenia okupačných jednotiek nemecký generál na Slovensku A. Hubicki dospel k záveru, že na porážku povstaleckých síl je bezpodmienečne nutné prisunúť nové bojaskopné jednotky. Tie vo väčšom rozsahu postupne prichádzali od začiatku druhej polovice septembra.

Narastanie síl

V priebehu druhej polovice septembra došlo k zvýšeniu počtu práporov divízie Tatru, prísunu jednotiek 708. divízie lu-

dových granátnikov, ktoré na začiatku októbra obsadili priestor na Považí od Púchova po Nové Mesto nad Váhom, ako aj príchodu 271. divízie ľudových granátnikov, ktorá po sústredení v Trnave zaujala priestor Ponitria od Nemeckého Pravna po Nitru. V dňoch 22. – 23. septembra prišla do Bratislavy bojová skupina Wildner zo zostavy 14. SS divízie Galizien (v novembri 1944 premenovaná na 1. ukrajinskú) a po presune do Oslian bola 28. septembra podriadená SS pluku Schill. Dňa 8. októbra sa po sústredení v ochrannom pásme začala do priestoru Žiliny presúvať celá 14. SS divízia Galizien. V priebehu týždňa jej jednotky obsadili priestor Ružomberok – Dolný Kubín – Terchová – Čadca – Raková – Považská Bystrica – Turčiansky Žur – Sklabinský Podzámok. Z územia Maďarska na Slovensko od 8. októbra postupne prichádzali súčasť 18. SS divízie tankových granátnikov Horst Wessel a v druhej polovici októbra sa sústredili v priestoroch Lučenca, Rimavskej Soboty a Tornale. Po účasti na potlačení Povstania vo Varšave boli od 10. do 15. októbra do priestoru Ružomberka prisúvané jednotky útočnej brigády SS Dirlwanger a 18. októbra začal na Záhorí pôsobiť moslimský pluk SS. Okrem spomenutých vojsk na začiatku nemeckej generálnej ofenzívy proti územiu ovládanému povstaleckými silami (18. – 20. 10.) bolo na západnom a strednom Slovensku aj 7 práporov zemebrany a 2 prápory leteckej pechoty. Celkový počet vojakov Wehrmachtu a SS nasadených proti povstaleckej armáde a partizánom tak do konca druhej dekády októbra narástol na 48 000 až 50 000.

doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc.

Vojenský historický ústav

Veliteľ nemeckých vojsk na Slovensku H. Höfle (vľavo) s prezidentom J. Tisom v Banskej Bystrici 30. októbra 1944

Takticko-technické údaje:

Kaliber	7,92 mm
Náboj	7,92x57 mm Mauser
Dĺžka	1 117 mm
Dĺžka samotnej hlavne.....	549 mm
Hmotnosť	4,4 kg
Kapacita odnímateľného zásobníka	10 nábojov
Ústová rýchlosť strely.....	776 m/s
Teoretická kadencia strelby	40 – 50 výstrelův za minútu
Maximálny dostrel	2 000 metrov
Maximálny účinný dostrel	800 metrov

Prvá nemecká samonabíjacia puška

7,92-mm nemeckú samonabíjajúcu pušku Gewehr 43 do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea oficiálne získali 9. októbra 1991 kúpou od súkromnej osoby. Túto zbraň pod výrobným číslom a číslom série 4085e vyprodukovali v zbrojovke Waffenfabrik Carl Walther AG v nemeckom meste Zella-Mehlis v roku 1944.

V roku 1940 sa predstavitelia nemeckej armády usilovali celkovo zvýšiť jej efektívnosť a účinnosť. Aj zavedením samonabíjajúcej pušky do výzbroje. K hlavným požiadavkám na zbraň okrem iného patrilo, že hlavne nesmela byť prevrtnaná, na hornej ploche puzdra záveru sa pri streľbe nesmeli pohybovať žiadne súčasti a pre prípad zlyhania automatického systému musela puška disponovať možnosťou manuálneho opakovania.

Walther uspel

Tieto pomerne náročné požiadavky dokázali splniť iba dve firmy – Waffenfabrik Carl Walther AG v Zella-Mehlis a Waffenfabrik Mauser v Oberndorfe am Neckar. Predstaviteľom armády predložili svoje verzie zbrane. Pri vojskových skúškach sa ukázalo, že puška firmy Mauser pod označením Gewehr 41 (M) mala veľké problémy so zasekávaním nábojov a rýchlym opotrebovaním jednotlivých súčiastok. Puška firmy Walther pod označením Gewehr 41 (W) bola síce konštrukčne pomerne zložitá, avšak vo vojskových skúškach uspela a v roku 1941 ju pod označením Gewehr 41 zaviedli do výzbroje nemeckej armády. Hneď ako sa rozbehla jej sériová výroba, bola odoslaná na východný front.

Tam sa však naplno prejavili jej nevýhody. Najmä veľká zložitosť jej auto-

matického systému, ktorý sa v ťažkých podmienkach často kazil. Navyše puška bola pomerne ťažká, veľmi zle sa nosila. Značne zložitá a časovo pomerne náročné bolo nabíjanie jej pevnej nábojovej schránky s kapacitou desať nábojov pomocou nábojových pásikov pre päť nábojov.

Napriek tomu to ale bola jediná samonabíjacia puška vo výzbroji nemeckej armády. Preto sa v jej produkcii pokračovalo, pričom celkovo bolo vyrobených 120 000 kusov. Puška Gewehr 41 však u nemeckých vojakov nemala veľkú popularitu. Najmä potom, čo sa Nemcom podarilo ukoristiť sovietske samonabíjajúce pušky SVT-38 a SVT-40, ktoré aj s obľubou využívali a zaviedli ich do výzbroje armády pod označením Selbstladegewehr 258(r) a 259(r).

Motivácia Sovietmi

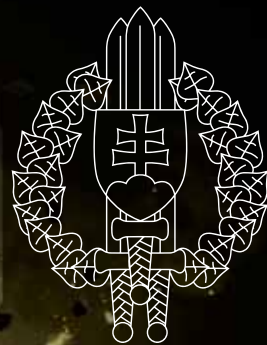
Po detailnom preskúmaní pušky SVT-40 Nemci zistili, že jej automatický mechanizmus založený na odbere plynov z hlavne pomocou kanálíka na jej vrchnej strane môžu ľahko adaptovať na svoju pušku Gewehr 41. Okrem toho nepraktickú nábojovú schránku nabíjanú pomocou nábojových pásikov bolo možné jednoducho nahradiť praktickým a ľahko vymeniteľným zásobníkom na desať nábojov a rukoväť záveru

praktickejšie premiestniť z pravej strany na ľavú. Tým sa prakticky zrodila nová samonabíjajúca puška Gewehr 43. Tá síce nikdy nebola oficiálne zavedená do výzbroje nemeckej armády, avšak vďaka svojej jednoduchosti, ľahkosti a spoľahlivosti sa stala u vojakov Wehrmachtu veľmi obľúbenou zbraňou. Jej jednoduchá konštrukcia umožnila v rokoch 1943 – 1945 rozbehnúť veľkosériovú výrobu (čím sa definitívne skončila výroba pušky Gewehr 41), ktorá prebiehala najmä vo firme Waffenfabrik Carl Walther AG v Zella-Mehlis.

Celkovo bolo vyrobených 402 713 kusov týchto pušiek, vrátane 53 435 v odstrelačskej úprave s použitím zameriavača Zielfernrohr 43 (ZF4) so štvornásobným zväčšením. V roku 1944 bola na základe pušky Gewehr 43 ešte vyvinutá aj samonabíjajúca puška s označením Karabiner 43, ktorá bola skrátená o 50 mm a v podstate predstavovala jej zjednodušenú verziu. Pušky Gewehr 41, 43 a Karabiner 43 používali nemecký štandardný puškový náboj kalibru 7,92x57 mm Mauser. Tieto pušky sa po skončení druhej svetovej vojny v menšom množstve dostali aj do výzbroje československej armády, kde slúžili približne do polovice 50. rokov 20. storočia.

Mgr. Peter Holík

VHÚ - Mo Svidník VHM Foto: VHM

PRIDAJ SA K ELITE -
OZBROJENÝM SILÁM SR

**MNOHO PROFESÍÍ,
JEDNO POSLANIE**

BUDEMVOJAK.SK

